

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LANGT FRA DANMARK

1-10

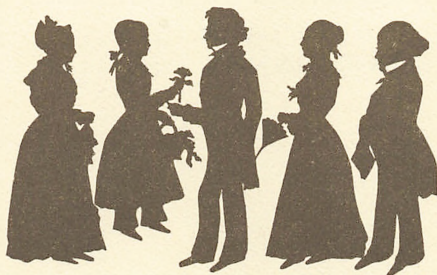
Axel Felix

LANGT FRA DANMARK

1-10

*Skitser og scener fra
De forenede Stater i Nordamerika*

Bind 2

Forlaget Danmark

LANGT FRA DANMARK 1-10

udkom første gang i perioden 1852-55 på

Andr. Fred. Høsts Forlag

Nyudgivet af Lademann Forlagsaktieselskab, København 1985

i en let sprogrevision, hvor man har forsøgt at bevare
forfatterens tone og tidens atmosfære.

Teksten skulle således være tillempet læseren af i dag,
uden at den har mistet noget af sin oprindelighed.

Sprogrevision og billedredaktion: Sture Jensen

Forlagsredaktion: Marianne Borchmann

Grafisk tilrettelægning: Bent Juul Nielsen

Bogen er sat med Century Condensed

hos Carvi-Sats, København,

og trykt hos A/S Modersmålets Trykkeri, Haderslev

Printed in Denmark 1985

ISBN 87-15-01556-4 (Bind II)

ISBN 87-15-01565-3 (Komplet)

ISBN 87-15-05081-5 (Forlaget Danmark)

*Ill. på foregående side: Silhouetklip fra 1848 der viser moden
blandt de mere velstillede amerikanere.*

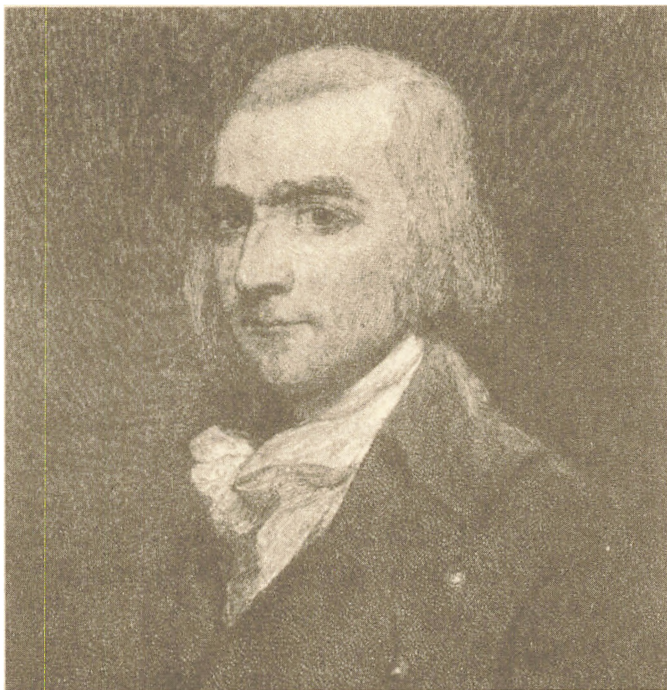
*Motivet forestiller den amerikanske forfatterinde
Emily Dickinson (1830-1886) og hendes familie.*

EN MIDDAG

HOS WILLIAM B. ASTOR

For cirka 60 år siden ankom en fattig mand til New York. Det var tyskeren Johan (John) Jacob Astor¹⁾. Han havde i London været ansat som kommis i et handelshus, hvis hovedforretninger bestod i salg og køb af pelsværk fra udlandet. Den unge Astors foretagsomhed i forbindelse med en lyst til at se fremmede lande og lære de forskellige nationers sæder og skikke at kende, fik ham til at opsigte sin plads i det nævnte handelshus, og forsynet med gode anbefalinger, men med en let pung, krydsede han Atlanterhavet for at søge sin lykke i en ny verdensdel.

Hudson Bay Pelsværkkompagniet var dengang i fuld blomstring. Den unge Astor fik ansættelse i dette firma og blev snart en af dets dygtigste sælgere. På kort tid havde han samlet sig en lille sum penge, og han begyndte med stort held at handle på egen hånd. Han skyede ingen udfordringer eller anstrengelser for at tjene penge, ligesom det heller ikke altid var de pænestemidler, han brugte for at konkurrere med eller underbyde pelsværkkompagniet. Det fortælles, at han og nogle få assistenter undertiden rejste mange hundrede kilometer ind i de mest øde indianer-territorier i den nordvestlige og vestlige del af landet. Her bytte-

Pelshandler, opdagelsesrejsende, millionær: Johan Astor.

de han sig til de dyreste og mest sjældne skind – udelukkende for *brændevin*, for senere at tjene umådelige summer på handelen. Han drog ind i Oregon-området med sit »ildvand«, som indianerne kaldte det, og i samme stats nordlige del ligger nu en by, Astoria, som er opkaldt efter ham.

I denne by havde han nemlig fra begyndelsen sine møder med de røde mænd. Her var det, at han for us-

sel vindings skyld rakte de arme, uciviliserede, men stolte og modige præriens og skovens sønner, civilisationens værste gift. Det var her, at denne fremmede, pengegriske købmand bidrog sit til at sprede elendighed og alle mulige laster hos den race, der i virkeligheden er de retmæssige herskere og sande urbeboere i den store republik. En race, som den hvide mand har ødelagt og stadig ødelægger år for år med midler og kunstgreb, som man ville rødme over at anvende mod

Johan Astor og hans medrejsende slår lejr på deres ekspedition i indianerområderne i 1811.

skovens mest vilde dyr. – Ja, her i denne fjerne, øde egn, som kun blev betrådt af indianerne og en eller anden forvoven eventyrer, var det, at Astor lagde grunden til en formue, der ved hans død for få år siden beløb sig til over 50 millioner dollars. Han var den rigeste mand i Amerika og blev over 80 år gammel.

Han efterlod sig flere børn. Den ældste søn, William, var sammen med flere ansete amerikanere – blandt andre Washington Irving²⁾ – udnævnt til eksekutor af faderens testamente, og fik som sådan den største del af arven.

Men de andre børn led ingen nød. Alle havde paladser i flere af Unionens hovedstæder og villaer i Schweiz og Italien. En af døtrene, mrs. Langdon, hvis ødselhed er kendt i hele New York, skal for nylig have opført en villa ved foden af Lebanon³⁾, hvor hun agter at tilbringe et par måneder i den kommende sommer.

Ved sin død skænkede den gamle Astor 400.000 dollars til opførelsen af et bibliotek i New York. Da grundstenen til denne bygning blev lagt, indbød William Astor 200 personer til middag. Størsteparten af disse gæster var mænd, der politisk og litterært var berømte såvel blandt deres landsmænd som i den gamle verden. Og blandt damerne var der mange, hvis digteriske frembringelser havde bestået deres prøve, selv for de strenge *engelske* kritikeres domstol.

William Astor har sin bopæl på Lafayette Place. Det er et treetages hus med søjler udenfor og marmorfacade. Det er ikke imponerende i det ydre, men så meget mere i det indre.

Det var i februar måned, henad klokken seks om eftermiddagen at selskabet begyndte at samles. Med amerikansk punktlighed mødte alle op på næsten samme tidspunkt. Gæsterne gik ind i tre store, hvælvede saloner, der var møblerede i rokoko og gotisk stil. På væggene så man originalmalerier af berømte italienske og hollandske mestre. Lidt senere blev dørene åbnet ind til det smukkeste orangeri⁴⁾, som nogen privatmand i verden kunne eje. Det var et syn, som fik gæsterne til at tænke på »1001 nats eventyr«. På gulvet lå et spraglet brysselertæppe⁵⁾, der så ud, som om det var vævet og virket af levende blomster. Midt på tæppet stod bordet dækket. Langs orangeriets glasvægge (thi hele væksthuset med dets dejlige kuppel er bygget af glas, der er føjet sammen med jernsprosser) stod lange rækker af de skønneste blomster, træer og planter, arrangeret på terrasser, der var flere meter høje. Her fandt man farverige, duftende planter fra tropiske områder og fra den tempererede zone.

Midt blandt de velduftende orange- og citrontræer

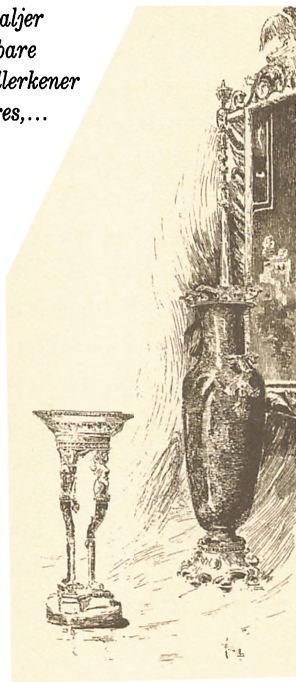
hævede sig slanke palmetræer, smalbladet myrte og det vildtvoksende sydafrikanske figentræ. Der var gigantiske jordbærplanter, der har hjemsted på de sydligste af Antillerne – *arbutus* tror jeg de hedder på latin – og de stod og blomstrede ved siden af roser fra Provence. Overalt hvor man kastede blikket, så man disse roser fuldtudsprungne eller i knop. Og de beholdt deres farvepragt, selv om de blev belyst af utallige gaslys med matte og farvede glaskupler. Fra otte fontæner i det store orangeri rislede det klare vand i pragtfulde marmorbassiner og kølede behageligt luften. Andre steder så man grotter af mos, hvor kilder vældede frem i små bassiner med guldfisk. Vandet pibede fra skjulte rør, som var beklædt med fløjlsblødt, fugtigt mos og som lignede drypsten. Hvis man ikke vidste bedre, kunne man tro, at det var et af naturens værker og ikke et kunstgjort anlæg, som man havde for sig.

Efter at selskabet havde vandret rundt i denne magiske verden, satte man sig til bords.

Det var et taffel, som selv én Lucullus⁶⁾ ville have været tilfreds med. Det kunne være fristende at gå i detaljer med det fornemme dækketøj, de kostbare spisestel og opsatser, de forgyldte tallerkener og fade, de pragtfulde vaser fra Sèvres, der var fyldt med kame-liablomster, de 40 sortklædte tjenere med hvide handsker... Men lad mig i stedet kildre læsernes ganer med en skildring af måltidets overdådighed.

Supperne vil vi forbigå, som de fleste af gæsterne også gjorde det! Den næste ret var en *shad* (majssild-

Det kunne være fristende at gå i detaljer med det fornemme dækketøj, de kostbare spisestel og opsatser, de forgyldte tallerkener og fade, de pragtfulde vaser fra Sèvres,...

art), der på denne tid af året ofte koster 10 dollars per styk, og som ikke er nogen stor fisk. Den blev serveret med madeirasauce – men det er en skam, at fisken er så benrig!

I en lille pause serverer tjenerne Château Margaux, la Roche og Lafite. Så serveres *turtle-steak*, skildpaddesteg, fra Florida med franske trøfler, grønne ærter fra Cuba og nye kartofler fra Savannah. – Men der bydes på flere steg. Haresteg, der er kommet med det sidste dampskib fra Liverpool som en foræring til William Astor. Der er vildsvinesteg fra Vermont, *bull-*

frogs (oksefrøer – en art store frøer fra Louisiana, der smager som de bedste kyllinger), vilde kalkuner fra Ohio og præriehøns – som nogle få dage tidligere svævede muntre og livlige hen over de store stepper, mange 1000 kilometer fra det sted, hvor de i aften ligger på *lit de parade*. Der bliver serveret vilde duer fra Canada med russisk kaviarsauce. Der er *venison*, dyreyg, fra Astors landsted i Connecticut – med andre ord, der er alt for mange af denne verdens goder...

Amerikanerne holder meget af grøntsager, og her fik man alt, lige fra rå selleri til væksthusmodnede *indian corn*, majs. Der var en overdådighed af geleer, buddinger og desserter, og de mest udsøgte frugter, hjemmeavlede og importerede. Og så disse funklende vine: Den gamle Johannisberger, den mousserende Moselvin, den fine Chambertin, den olieagtige *lacrimæ Christi*⁷⁾ og den skummende, ædle Heidsieck-champagne...

Men hvis blikket et øjeblik vandrer fra det ødsle bord tilbage til orangeriet, så ser man en hvid marmorbuste, der står i en niche, som er opbygget af lianer og tropiske slyngplanter, og som er belyst af over hundrede gaslys. Det er den gamle John Jacob Astors kontrafej, der senere skal pryde den største sal i det bibliotek, hvis grundlæggelse højtideligt fejres i aften af hans søn og New Yorks overklasse.

Hvis den gamle gut ikke havde franarret indianerne deres pelsværk for brændevin, havde hans søn nok ikke kunnet levendegøre et af »1001 nats eventyr«. I virkeligheden kommer det ikke os ved. Enhver er tyv i sin

næring! Som det er blevet fortalt, efterlod Astor over 50 millioner dollars. Hans årlige indtægt var således groft regnet 2 millioner. Eller: 166.000 dollars om måneden, 41.500 dollars om ugen, 5.760 dollars om dagen, 240 dollars i timen, og 4 dollars i minuttet...

Men det er ikke blot for at skildre denne mand og hans arvingers store rigdomme, at jeg har skrevet disse scener. Det er lige så meget for at give nogle portrætter af flere af Amerikas berømteste mænd og kvinder, som var til stede på denne fyrstelige aften.

På hver side af værten sidder to mænd, hvis navne klinger med vellyd i ethvert amerikansk øre, og som i den gamle verden er berømte og højagtede. Til højre sidder en ældre mand. Han har et fint, man kunne kalde det stålstiksansigt, og et smukt næsten kulsort hår med enkelte grå stænk. Et tænksomt smil spiller om hans læber. Han taler ikke meget, men når det sker, gør han det med en indtagende værdighed og en rolig stemme, der viser, at han er en intelligent og genial mand. Hans hvide halstørklæde er løst knyttet om halsen og hæftet sammen med en brystnål med diamanter – en gave fra en spansk dronning. Manden er Washington Irving, den berømte forfatter til »Skitsebogen«⁸⁾, »Alhambra«⁹⁾ og mange andre udødelige værker.

Ved Astors venstre side sidder Henry Clay¹⁰⁾, lederen af Whig-partiet¹¹⁾ i De forenede Stater, og sikkert den mest populære person i Amerika. Han er næsten 76 år gammel, høj og slank, men med et ansigt, som

straks afslører, at der inden for denne høje, glatte pande luer en stor ånd, gemmer sig dybe og ædle tanker. Som alle store mænd er han sit partis mand. Og Clay har aldrig, i gode som dårlige tider, ladet sig lokke fra sin overbevisning, hverken ved løfter om store fremtidsudsigter eller økonomiske fordele, eller ved trusler på liv og ejendom – han er en af Whig-partiets grundstøtter, og det er mærkeligt, at han endnu ikke er blevet præsident. Men hans valgsprog er jo også: »*Rather be right, than be president*« – »Det er bedre at have ret, end at være præsident«. Og må man ikke agte en mand, der har en sådan sentens i sit uplettede våbenskjold? Henry Clays rejser i Unionen er rene triumftog. Alle kender ham, og når han ankommer til en by, bliver han straks tiljublet af mængden. Alle vil se ham, trykke hans hånd. Småpigerne og de voksne damer rækker ham deres læber. Og hans taler er ildfulde, som kun få politikere evner det. Han taler med en kraft, en overbevisning, en inderlighed og en begejstring, som ofte river hans værste modstandere med sig, så de efter talen omfavner ham med tårer i øjnene og slutter sig til hans partis fane – og forbliver den tro... Måtte Gud bevare Henry Clays liv mange år fremover til gavn for hans elskede fædreland. (Under mit ophold i Louisville i staten Kentucky havde jeg den ære, at gøre denne mands bekendtskab, ligesom jeg tilbragte flere dage på hans gods Ashland, hvor enhver fremmed modtages med den største gæstfrihed. Han havde som ung besøgt København og blev ven med mange unge mænd. Blandt disse var, efter hans oplysning, H.C. Ørsted).

Længere nede ved bordet, midt mellem to blændende smukke kvinder, ser vi den nye verdens store historiskriver, mr. Prescott¹²⁾. Også han er en mand med et imponerende ydre, en verdensmand i ordets bedste og mest brede betydning. Hans historiske værker, og navnlig »Conquest of Peru«, er verdensberømte. Lige over for ham sidder James Fennimore Cooper. Han ser sygelig og lidende ud. Man påstår, at han er træt og ærgrer sig over, at hans landsmænd ikke har skænket hans senere værker den samme opmærksomhed som hans første uovertrufne romaner. Poeterne er en irriterende familie.

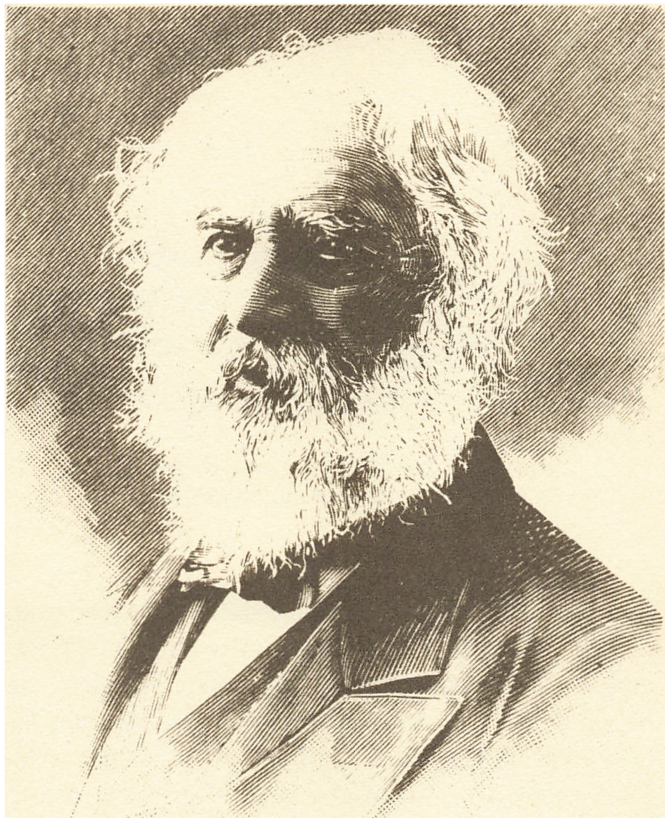
Ved siden af mrs. Sigourney¹³⁾, en talent- og smagfuld amerikansk digterinde, hvis ydre dog er temmelig stedmoderligt behandlet af naturen, sidder en mand med et smilende, jovialt rundt ansigt. Han er endnu i sin bedste alder, og har såvel i Amerika som i England vundet et stort navn som lyriker. Det er Henry W. Longfellow¹⁴⁾, professor ved Cambridge University. Hans sidste digt »Evangeline« er skrevet i heksametre¹⁵⁾ og er i disse dage udkommet i sit syvende oplag. Det er et originalt amerikansk værk. Og skønt man har påstået, at Goethes »Hermann und Dorothea« (1797) har svævet forfatteren for øjet, da han digtede det, så vil man dog ved en gennemlæsning hurtigt se denne påstands fejlagtighed, og at det eneste, de to digte har tilfælles er verseformen. Longfellow er velbevandret i den skandinaviske litteratur og har oversat »Frithiofs saga«¹⁶⁾, samt flere af Oehlenschlägers og Chr. Winthers digte. Han blev så begejstret for

Henrik Hertz¹⁷⁾ »Kong Renés datter« (1845), at han ville oversætte stykket; men fik i det samme at vide, at miss Chapman, som har oversat flere af Ingemanns romaner, netop i London havde afsluttet oversættelsen af Hertz' dejlige arbejde.

Ved samme middagsselskab ser man også en meget intelligent amerikansk kvinde. Det er mrs. Brooks¹⁸⁾. Hun har et indtagende ydre og et par øjne, der forråder hendes sydlige herkomst. Hun er sagkyndig i den græske, romerske og italienske litteratur, såvel som i de fleste europæiske sprog og i denne verdensdels litterære liv. Hun har i lang tid skrevet under navnet Maria del Occidente...

Blandt andre amerikanske digtere og skønlånder, som var til stede, kan vi nævne N.P. Willis¹⁹⁾, redaktør af »The Home Journal«. Han er en af New Yorks største lapsedigtere og skriver noget, som man måske tør kalde »gentleman'sk« poesi. Han har rejst meget i Europa, og ved sin tilbagekomst til Amerika var det som om, han ville vise sine landsmænd, at han havde levet »the high life« i Europa. Han er ofte vittig og træffende, men hans prosaværker, som har skaffet ham en meget stor læserkreds, bør absolut foretrækkes for hans digte.

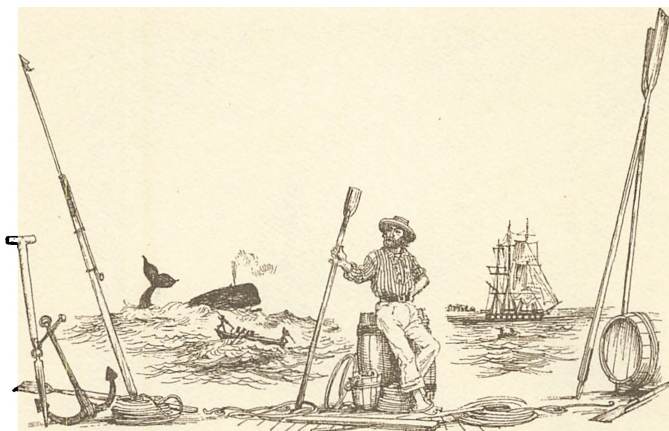
Ved hans side sidder Bryant²⁰⁾ – en ædel personlighed og en digter, som Amerika kan være stolt af. Liberale tanker fører hans pen, og Guds gerninger må tidligt have givet hans hjerte den undervisning, som intet menneske er i stand til at indprente det. Derfor er hans beskrivelse af naturen hans stærkeste poetiske

Professor og forfatter Henry W. Longfellow. »Hans sidste digt 'Evangeline' er skrevet i heksametre og er i disse dage udkommet i sit syvende oplag. Det er et originalt amerikansk værk.«

kraft. For resten skrev Bryant underligt nok som 13-årig et satirisk digt, som kom i to oplag.

Ved den nederste bordende sidder to unge menne-

*»For otte år siden var han jungmand
om bord på forskellige hvalfangerskibe...*

sker i fortrolig samtale. Deres ansigter stråler af sundhed og livsglæde. Champagnen skummer i de slanke glas. De skåler med hinanden og hvisker sammen – og det er let at gætte, hvem de skåler for. Den ene var for otte år siden jungmand om bord på forskellige hvalfangerskibe. Han var af god familie og havde fået en temmelig omhyggelig opdragelse... Da han var lidt over tyve år, opgav han imidlertid søen. Han arbejdede med sine erindringer. Og den unge matros skrev først »Typee«, kort efter »Omoo«, dernæst »White Jacket«, »Redburn« og »Mardi« – alle mesterlige og originale skildringer af livet til søs og livet på næsten ukendte øer i Stillehavet og Det polynesiske Øhav. Disse romaner havde både i Amerika og England skaffet den un-

ge forfatter berømmelse og så mange penge, at han i nærheden af New York kunne købe sig et landsted, som kostede ham 25.000 dollars... Han er et beskedent og ædelt menneske, der foretrækker landlivet i stedet for at lade sig beundre i den store verdensstad. Hans navn er Herman Melville²¹⁾.

Men vi bør ikke glemme vennen ved hans side. Det er en af Amerikas meget lovende, unge digtere, Bayard Taylor²²⁾. Han arbejdede i sine helt unge år som sætter ved »The New York Tribune«. Men så besluttede han sig pludselig til at rejse til Liverpool og derfra foretage en rejse til fods gennem England og Skotland – og senere besøge kontinentet på samme måde. Da han var meget sparsommelig, kunne han gennemføre sine planer. Hans rejseartikler til »The Tribune« blev læst med stor interesse og udelt bifald, og han tjente snart så mange penge, at han kunne klare sig på egen hånd. Ved sin hjemkomst udgav han sine såkaldte »Views at Foot«, »Gennem Europa med rygsæk og stok«. Disse rejse-skildringer vakte stor sensation og er kommet i mange oplag. Han er ligeledes meget yndet som digter. Nu arbejder han – efter at være vendt tilbage fra Californien, hvor han var udsendt af »The Tribune« som korrespondent – som medredaktør af selvsamme agtede blad, hvor han engang havde en sætters ydmyge og ikke just misundelsesværdige stilling. Hans fordringsløse, beskedne væsen har gjort ham agtet af alle. Og hvad han tidligere i livet har *været*, lukker ikke døren for ham i et land, hvor – Gud ske lov med kun få undtagelser – menneskene i dag anses og agtes for hvad de *er*.

Foruden de allerede nævnte personer, kunne vi opregne en lang række andre fremragende personligheder, som var til stede hin aften. Men dels er de ukendte uden for Amerika, og dels vil en tør navneopremsning savne al interesse for et nordisk publikum. Senere i bogen vil vi atter møde flere berømte mænd og i korte træk berette om deres fortjenester i det blomstrende land, som de er født, lever og virker i.

For denne gang må den velvillige læser lade sig nøje med vore flygtige scener fra middagen og portrætterne af enkelte af gæsterne.

Om få øjeblikke skal man gå fra bordet, og nu bringer tjenerne små kopper, i pompejiansk stil, med lunkent vand til alle gæsterne. Der er to kopper til hver – en stor og en lille. Alle – både herrer og damer – skyller nu deres munde med det lunkne vand og spytter det så ud i den store kop. Det er en mærkelig fremgangsmåde, men ethvert land har jo sine egne skikke, og der er meget, der forekommer en fremmed mærkværdigt i De forenede Stater.

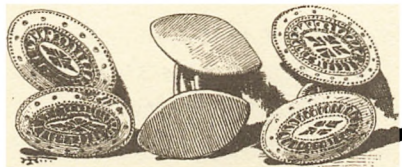
Kort efter rejste man sig og vandrede lidt rundt i orangeriet, og fordelte sig derpå i de forskellige saloner. Snart var der en almindelig snak i gang. Man var opstemt efter måltidet, og damernes brillante og kostbare dragter stak nu herrerne mere i øjnene end tidligere på aftenen.

Til langt ud på natten herskede der vid, lune, munterhed og glæde i den rige mands hus.

Men da den strålende forsamling var borte og lysene

slukket, mon så ikke værten ærgrede sig over de mange penge, som festen havde kostet... Det er der mange amerikanere, der mener, men hvem kan sige det med sikkerhed?

Ét ved vi dog: Rigdom er ikke altid en velsignelse.

CALIFORNIEN-FEBEREN

I midten af september 1848 kom de første nyheder om guldfund i Californien til New York. Man skal huske, at dengang fredsforhandlingerne mellem De forenede Stater og Mexico sluttede i 1847, afstod den sidstnævnte republik et uhyre stort landområde til de nordamerikanske fristater. En del af dette areal var Californien. Allerede i det 16. århundrede – således berettes det i hvert fald – havde man fundet rige og ædle metalårer i Californien. Landet var i det hele taget yderst frugtbart, og det gav tilbage i overflod, hvad man med kun lidt arbejde fra menneskets side havde sået i den jomfruelige jord. De dovne spaniere, som dengang boede i disse landområder, fandt det ikke umagen værd at påbegynde et strengt arbejde for at fravriste jordens indre dets gyldne skatte, så længe mark og eng, skov og sø så at sige rakte dem føden lige i munden. Mange Dominikaner- og Franciskanerklostre lå dengang i disse fjerne egne, hvor jesuitterne tidligere havde missioneret, og det er troligt, at disse dygtige munke har vidst, hvad den californiske jordbund gemte i sit skød. De har måske også i hemmelighed gravet efter guld og samlet betydelige formuer, men egoistiske og politiske hensyn har vel på den an-

Mange Dominikaner- og Franciskanerklostre lå dengang i disse fjerne egne, hvor jesuitterne tidligere havde missioneret, og det er troligt, at disse dygtige munke har vidst, hvad den californiske jordbund gemte i sit skød.

den side afholdt dem fra at lade disse opdagelser komme til folkets kundskab. Da munkene senere blev forfulgt af de nærboende vilde indianere og til slut jaget bort og tvunget til at vende tilbage til Mexico, er hemmeligheden rimeligvis gået til grunde med dem. Bortset fra enkelte »røde mænd« og omstrejfende bæverjægere, så gik der mange år før nogen tænkte på at forsøge lykken som guldgravere langs Sacramentoflodens og andre californiske floders bredder. Mexicanerne var glade for at slippe af med deres nordlige besiddelser, der kun voldte dem bryderier, og de fik jo oven i købet penge af amerikanerne. Senere har de vel fortrudt denne handel, men de vover naturligvis ikke at protestere. For med de sø- og landstyrker, som De forenede Stater nu har til rådighed, ville det være dem en let sag – uden blodsudgydelse fra nogen af siderne – at diktere mexicanerne love, for ikke at sige inkorporere hele republikken i den nordamerikanske union.

Da amerikanerne blev herskere over disse umådelige landstrækninger, spekulerede man over – som altid i denne del af den nye verden – hvad man skulle foretage sig med Californien. Mange folk fra staterne rejste dertil for at undersøge, hvad der kunne gøres. Regeringen afsendte flere regimenter, dels for at besætte landets grænser, der var plaget af indianeroverfald, dels for at regeringens udsendte geologer og videnskabsmænd kunne få den fornødne assistance under de undersøgelser, som regeringen havde pålagt dem. Men i De forenede Stater viste man i det store og hele snarere en modvilje over, at man havde erhvervet sig

John Sutter

dette uhyre område, end nogen sand interesse for, hvad det måske i mere end én henseende kunne yde i fremtiden.

Pludselig, som et tordenbrag på en klar dag, kom så i midten af september måned 1848 de første nyheder om guldfundene i Californien. Som ved de fleste opdagelser var det et rent tilfælde – ved at grave i en å, hvor man var i færd med at anlægge en vandmølle – at det skinnende metal kom for dagens lys. En ældre schweizer, John Sutter²³⁾, var den lykkens pamfilius på hvis ejendom, nogle arbejdere gjorde de første *gyld-*

ne fund. Han havde i knap tyve år boet i Californien, hvor spanierne havde overladt ham store strækninger af ypperligt land, mod at han for egen regning skulle bygge et fort – det senere så berømte Sutter's Fort. Han skulle – så godt som han formåede – med sine folk yde beskyttelse til de omliggende landmænd mod de vilde grænseboere. Sutter søgte naturligvis at holde guldfundene så hemmeligt som muligt, men den menneskelige natur er ens overalt på Jorden, især når det gælder et så mægtigt tryllemiddel som *guld*. Det var umuligt at skjule fundene. Som en lynild spredte nyheden sig. Da det snart blev klart, at det ikke alene var ved Sutter's Fort og American Fork, at det skinnende metal fandtes – og det i så store mængder, at det måtte forbavse de største skeptikere – så steg spændingen, eller man skulle måske snarere kalde den guldtørsten, til det højeste. Fra San Francisco, San Diego, Monterey og mange andre byer, såvel inde i landet som ved Stillehavskysten, drog folk af sted til minerne, eller rettere guldvaskerierne og til de tørre *diggings*, guldgravninger, som sommerens udtørrede flodbredder blev kaldt.

Her fandtes guldet både i skaller og i stykker, varierende fra nogle få gram op til seks kilo, som var den største klump, man i begyndelsen havde fundet.

Da den beregnende yankee i New York erfarede det nye Eldorados tilstedeværelse på Stillehavets kyster, så spærrede han øjnene en smule mere op end sædvanligt og gned sig lidt kraftigere i hænderne, end han plejede at gøre. Først tvivlede han naturligvis på nyhe-

*John Sutters Fort. Dette fort skulle yde beskyttelse
til de omliggende landmænd mod de vilde grænseboere.
Fortet blev berømt over hele De forenede Stater,
da man fandt guld på området i 1848.*

dernes ægthed, for han kender sig selv og sine landsmænd og ved, at de ypperligt forstår at gøre en myg til en elefant. Men på den anden side fik han snart fat på en gammel, støvet beskrivelse af Californien fra slutningen af det forrige århundrede eller ældre, som han studerede med iver og alvor. Han erfarede, at landets klima var ubeskrivelig dejligt, at der var mange floder, der næsten alle var sejlbare, at munkene ved slavebundne indianeres arbejde tidligere havde erhvervet sig store rigdomme, at skovene vrimlede af vildt og at marken ofte gav hundrede fold af udsæden. De forskellige bjergkæder som slynger sig med utalli-

ge forgreninger gennem landområdet, måtte *rimeligvis* indeholde en stor rigdom på metaller og ventede kun på pionerens kraft, udholdenhed og dristighed for at afgive et uberegneligt udbytte – Her standsede han og tænkte nøje over, hvad han nys havde læst, og sagde til sig selv: »Det er i hvert fald kun fantasier.« Og så gik han i flere dage rundt blandt sine venner og bekendte og lyttede til deres meninger, deres skruller, deres forhåbninger og deres mistro. – Han var i tvivl, men ikke ret længe. Og næste morgen har han lejet et skib til San Francisco. Fjorten dage senere stikker det til søs med en last nybyggerartikler. Og selv om mange af hans venner ler ad hans entreprise, er der dog også dem, som klør sig i nakken og tænker ved sig selv: »Det er dristigt vovet. Men er beretningerne fra Californien troværdige, da vil alene salget af denne last gøre ham til en stenrig mand.«

Og efterretningerne var sande. Og mere end én kløgtig yankee blev en hovedrig mand ved sin første handel i det fjerne guldland.

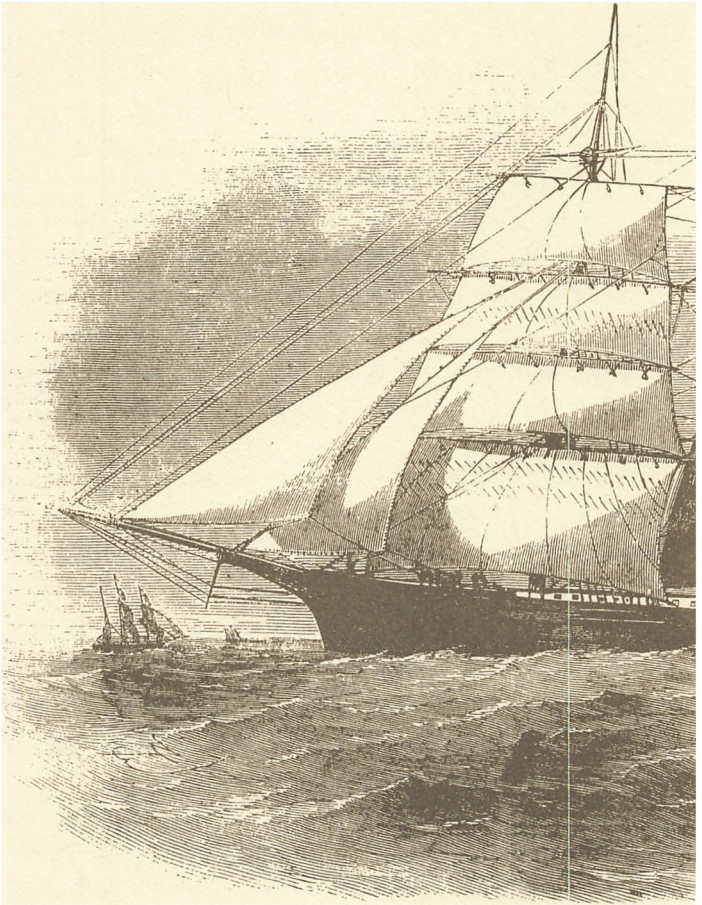
For den gamle verden var 1848²⁴⁾ et mærkeligt og uforglemmeligt år. Og det blev det samme for den nye verden. Men medens historiens gudinde for Europas vedkommende vil indskrive dette år på sin evigheds-tavle med *blodige* træk, så vil hun med *gyldne* sving riste de fire små tal på sin transatlantiske bautasten og betydningsfuldt pege mod de smilende strandbredder, der beskylles af Stillehavets lyseblå, klare bølger.

Man ventede over hele Amerika spændt på nyheder om udfaldet af kampen for friheden i den gamle verden

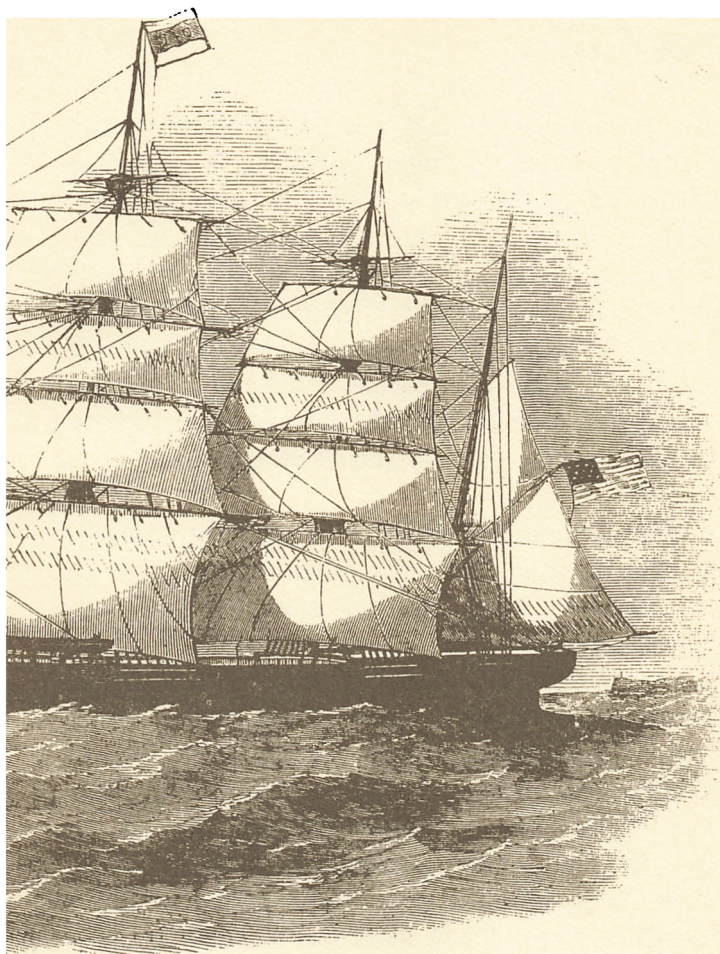
- men begivenhederne i Californien drog snart opmærksomheden bort fra Europa og vendte den mod det nyligt erhvervede territorium. »Californien! Californien!« hørte man, hvor man gik og stod. Det var det magiske ord, som lød overalt og som bragte hjertet til at hoppe i livet både på dem, som intet ejede og på dem, som allerede sad lunt inden døre med pengekasen fyldt, men dog begærlige efter at sanke endnu mere til bunke. Men man så alligevel hovedrysten overalt. Og selv om man nærrede fuldkommen tillid til de indløbne nyheders ægthed, så var der dog øjeblikke, hvor man næsten skammede sig over at tro på den fabelagtige rigdom, som på så kort tid var opgravet af den californiske jord.

To måneder forløb i ængstelig spænding, da et skib atter ankom fra San Francisco til New York. Det medbragte guvernørens budskab til den amerikanske præsident. Og man påstod, at det ikke alene bekræftede de tidligere efterretningers pålidelighed, men ydermere gav en så strålende skildring af guldminernes udtømmelighed, at en sand guldfeber brød ud i hele det amerikanske samfund - både i de store kystbyer og i de små, fjerntliggende landsbyer mod vest.

Jeg husker så tydeligt den 28. november 1848. Jeg opholdt mig da i New York. Og da jeg om morgenen ville gå fra mit logi til det kontor, hvor jeg var ansat, så jeg en stor menneskeskare foran de bygninger, hvor »The Herald« og »The Sun« trykkes... Jeg standsede naturligvis, og et øjeblik efter styrtede avisdrene ud af dørene, mens de brølede: »News from Califor-

»To måneder forløb i ængstelig spænding, da et skib atter ankom fra San Francisco til New York. Det medbragte guvernørens budskab til den amerikanske præsident. Det ikke alene

bekræftede de tidligere efterretningers pålidelighed, men ydermere gav en så strålende skildring af guldminernes udtømmelighed, at en sand guldfeber brød ud i hele det amerikanske samfund...«

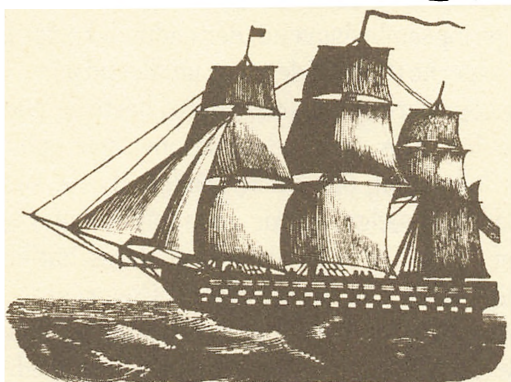
nia!« Og aviserne gik som varmt brød for tre- og fire-dobbelte beløb.

Kongressen skulle få dage senere træde sammen i Washington. Og præsidenten ville naturligvis da uforkortet fremlægge de depecher, som han havde modtaget fra guvernøren i Californien. Mange mente imidlertid, at regeringen ville være tvunget til at tilbageholde enkelte alt for optimistiske kendsgerninger i den tilsendte beretning, for at forebygge en heftig tilstrømning af nybyggere til den nye besiddelse, der endnu ikke havde hverken love eller nogen bestemt ordnet statsform, og derfor let var udsat for at blive prisløst det værste anarki.

Men alle disse formodninger og gætterier forhøjede kun spændingen. Bladene indeholdt skildringer fra og om Californien og om de uhyre skatte, der daglig blev fundet. Og da dertil kom, at enkelte mænd, der var ankommet med det skib, som bragte guvernørens meddelelse, var i besiddelse af mange prøver på det californiske guld i alle mulige former – og som straks blev opkøbt af spekulanter og mæglere og mod betaling fremvist for publikum – vil man nemt kunne indse, at det nye guldland var dagens eneste samtaleemne, og at tusinder allerede et par dage efter havde omsat deres ejendele i penge, for så snart som muligt at indskibe sig til det forjættede land...

Denne plakat annoncerede i 1849 for rejser til guldlandet.

FOR
CALIFORNIA!
Mutual Protection
Trading & Mining Co.

Having purchased the splendid, Coppered and very fast Sailing

Barque EMMA ISIDORA,

Will leave about the 15th of February. This vessel will be fitted in the very best manner and is one of the fastest sailing vessels that goes from this port.

Each member pays 300 dollars and is entitled to an equal proportion of all profits made by the company either at mining or trading, and holds an equal share of all the property belonging to the company. Experienced men well acquainted with the coast and climate are already engaged as officers of the Company. A rare chance is offered to any wishing a safe investment, good home and Large profits.

This Company is limited to 60 and any wishing to improve this opportunity must make immediate application.

An Experienced Physician will go with the company.

For Freight or Passage apply to 33 State Street, corner of Devonshire, where the list of Passengers may be seen.

JAMES H. PRINCE, Agent,

33 State Street, corner of Devonshire St., Boston.

For further Particulars, see the Constitution.

Propeller Power Press,
142 Washington St., Boston.

Den 8. december samme år offentliggjorde »The New York Herald« et brev fra guvernøren i Californien til krigsministeren i Washington. I dette brev beskrives omhyggeligt de gyldne fund. Kystbyerne og byerne i det indre af landet var næsten øde. Alle var rejst til minerne. Og soldaterne rømte fra deres regimenter for at søge lykken i *the diggings*. Det var næsten ikke muligt selv for den højeste betaling at få de fornødne tjenestefolk og arbejdere. Guvernøren, samt enkelte andre regeringsembeds mænd, der endnu ikke var bortløbet til minerne (flere af dem var imidlertid *gået*...) måtte selv koge deres mad, passe deres heste og pudse deres støvler. Alle samfundsfunktioner var ophørt, og kun de købmænd, der havde spader, skovle, økser og jernspande at sælge, gjorde gode forretninger og blev hjemme. Alle andre havde lukket deres butikker og var fulgt efter den øvrige strøm. Guvernøren havde selv besøgt de forskellige gulddistrikter og kunne bekræfte de tidligere efterretningers sandhed. »Det kostbare metal findes i store områder i klipperevner og ved flodbredderne,« skrev han. »Og jeg har talt med mænd, som på ti dage har samlet rent guld, i stykker fra cirka ti gram til to-tre kilo, til en værdi af over 50.000 dollars...«

Fra de forskellige lastskibe, som dengang lå i bugten ved San Francisco, var hele mandskaber rømmet til minerne. Kun skibenes kaptajner blev tilbage, og enkelte af dem fulgte snart efter mandskabet. Al lov og ret var naturligvis suspenderet. Ved minerne var der flere mord og blodige optrin – dog ikke i det omfang,

*Guldet vaskes frem af Sacramentoflodens vande
og ved American Fork. (Illustrierte Zeitung, 1852).*

som man skulle have frygtet. Flere spekulanter fra Mexico, især fra Mazatlán og selv fra det fjerne Oregon, ankom med store ladninger af levnedsmidler, brændevin og tøj til minerne og tjente uhyre summer. Guldgraverne kom med deres skatte i store læder- og lærredspunge og købte af bissekræmmerne. Man vejede guldet, og så og så mange gram blev betalt for de forskellige varer. Dengang, og i månederne der fulgte, var det ikke sjældent, at der blev betalt 120 dollars for et par støvler, der i De forenede Stater kostede 10 dollars, 30 dollars for et uldent tæppe, der næppe var $\frac{1}{2}$ dollar værd, 100 dollars for en gammel frakke og 50 dollars for en ituslået jernstegepande, der blev brugt

til at udvaske det guldvand, som fandtes i Sacramentofloden og ved American Fork. 36 dollars for en flaske cognac og 100 dollars for et pund skråtobak var i lang tid en fast pris, især da den våde årstid rykkede frem... Men guld var der nok af, og en håndfuld mere eller mindre gjorde ikke så stort til sagen.

Da det omtalte brev fra guvernøren var blevet offentliggjort, udløste det et sandt raseri blandt befolkningen. Tyve af de største skibe i New Yorks havn meddelte i aviserne, at de ville sejle til San Francisco. Fragtgoods og passagerer strømmede til. Og de handelshuse, der stod i spidsen for de første udvandring til Californien, var fra tidlig morgen til sent ud på natten formelig belejrede af folkemasser, hvis eneste tanke var det nye Eldorado. Selskaber, kompagnier og Gud ved hvor mange forskellige firmaer blev stiftet for i fællesskab, til søs eller over land, at nå det forjættede land. Unge mennesker, der havde sparet nogle få hundrede dollars sammen, forlod vellønnede stillinger. Håndværkere, der havde kone og børn, solgte alt hvad de ejede, gav familien halvdelen, og styrede frejdigt mod det fjerne guldland. Købmændene afsendte store varepartier – forbrugsvarer som luksusartikler. Den opfindsomme mekaniker fremstillede guldvaskemaskiner, der helt skulle revolutionere den hidtil brugte metode til at skille det ædle metal fra sandet. Gummifabrikanten afskibede sine kapper og tæpper, sine telte og støvler til den våde årstid. Og den berømte Samuel Colt²⁵⁾ – opfinderen af seksløbereren – kunne ikke få så mange pistoler færdige, som han kunne sælge, skønt

Drømmen om rigdom kunne ende som på denne tegning. Hestene styrtede omkuld i den brændende ørkendal. Forvirring prægede hele karavanen. Og rejsen sluttede ofte med døden for mennesker som for dyr.

hans fabrik beskæftigede flere hundrede personer. Ingen rejsende forlod De forenede Stater uden at være bevæbnet. Man havde hørt om lovløsheden, som navnlig herskede ved minerne, og man iagttog alle mulige forsigtighedsregler for ikke at blive overrumplet ved ankomsten.

Tusinder og atter tusinder indskibede sig på den lange rejse rundt om Kap Horn, mens utallige andre foretrak turen til Californien over land... Mange af de sid-

ste nåede dog aldrig deres rejses mål. For de besværligheder, som de vel havde forudset, tårnede sig op imod dem i en sådan grad, at de omkom før de nåede Rocky Mountains (Klippebjergene), hvorfra der endnu var over 1000 kilometer, inden de nåede San Francisco. Forskellige aviser har hjertegribende og gruopvækkende, gennem overlevendes vidneudsagn, skildret de lidelser og afsavn, som disse stakler har udstået – men det har dog ikke afholdt hverken unge eller familiefædre fra at foretage det samme vovestykke under de samme elendige forhold, blot for at slukke den usle guldthirst.

Jeg skal ikke nægte, at nyhederne fra Californien også påvirkede mig, som det skete for mangfoldige af mine landsmænd i New York. Men dels var flere af os befriet for at følge vort hjertes tilskyndelse af mangel på kapital, og dels havde de fleste af os endnu livet så kært, at vi ikke ønskede at udsættes for en indiansk skalpering, når vi havde været så heldige at opgrave nogle få 1000 dollars i guld... Vi tænkte, at hvis forholdene blev bedre derude, kunne man måske senere rejse til Californien. Selv i dette øjeblik har jeg ikke opgivet denne tanke, skønt Gud skal vide, at jeg – måske burde jeg sige *desværre* – aldrig i mit liv har dyrket guldkalven.

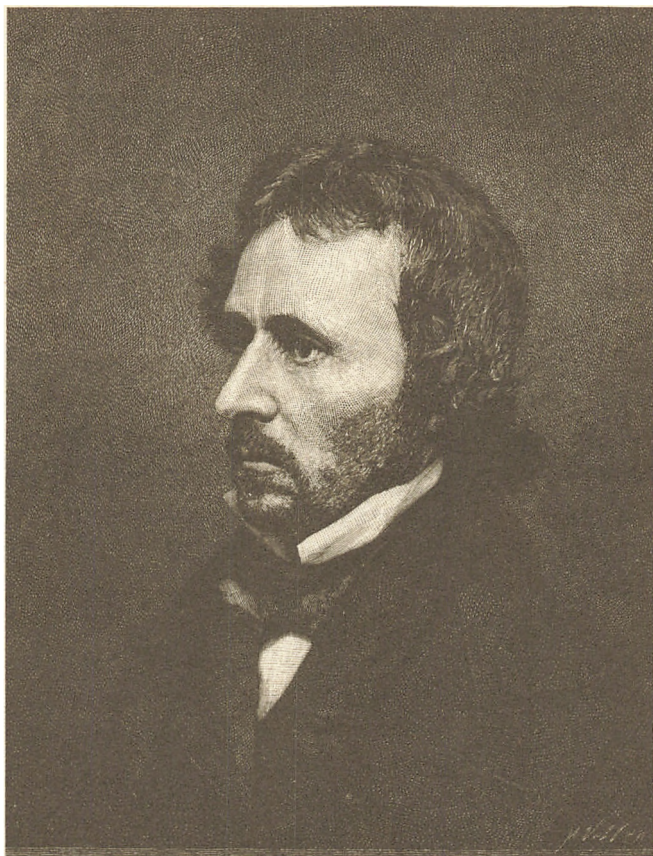
I de foregående kapitler er allerede nævnt flere danskere, som i begyndelsen af 1849 rejste fra New York for at søge efter lykken i Californien. Men jeg har imidlertid glemt én. Og det er William Fell, en helsingorner. Han havde opholdt sig i New York i flere år.

Da den såkaldte Californien-feber brød ud, var han bogholder og kasserer hos mæglerne Schmidt & Balchen i Wall Street. Som så mange andre greb smitten ham. Og han forlod sin meget indbringende post for en uvis gevinst i Californien. Lykken var dog i høj grad med ham. Han fik ved sin ankomst store ordrer – på en tid, hvor der var mangel på alle mulige varer derude – og tjente uhyre summer. Hans hustru forlod året efter New York og har nu flot husholdning i hans pragtfulde bolig i San Francisco. Sidste gang jeg stødte på hans navn var i 1851 i en fortegnelse over Californiens millionærer i »The New York Herald«. Han betaler over 5000 dollars i skat om året... Men det er ikke alle, der er så heldige som han – men det var måske heller ikke så godt!

Ved samme lejlighed vil jeg omtale en anden dansker, der også kan takke de californiske guldminer for en ikke ubetydelig formue. Købmand Leudesdorff, som var født på Sankt Croix, den danske koloni i Vestindien, havde i 1844 nedsat sig som købmand i San Francisco, hvor han det følgende år blev udnævnt til konsul for De forenede Stater. San Francisco var dengang kun en lille by, selv om den i mange år havde været tilflugtssted for hvalfiskefangere, kystskippere og flere nationers orlogsfartøjer, som provianterede her på deres lange krydstogter i Stillehavet. Leudesdorff var en ung, dristig mand, som opkøbte mange grunde i selve byen og i omegnen. Men samme år som guldet blev fundet på Sutter's ejendom, kaldet Nueva Helvetia (Det nye Schweiz), døde imidlertid Leudesdorff –

almindeligt beklaget og savnet på grund af sin åbne og oprigtige karakter og sit elskværdige væsen. Netop da lå der et amerikansk orlogsfartøj i San Franciscos havn. Næstkommanderende var en snu og foretagsom yankee, kaptajn Folsom. Han havde tidligere været i Californien og kendte landets geografi særdeles godt. Da guldfundene fandt sted, indså han klart, hvilken vigtig position San Francisco ville indtage, og at navnlig grunde og byggelodder inden kort tid ville stige til en uhyre værdi. Han vidste, at den afdøde Leudesdorff havde slægtninge i Vestindien, og efter at have fået orlov samt være blevet forsynet med de vigtigste papirer, der angik de Leudesdorff'ske ejendomme, rejste han et halvt år senere til New York og derfra til Sankt Croix. Her levede Leudesdorffs moder samt hendes datter, der var gift med en dansker, Holger Gindrup. Kaptajn Folsom tilbød nu disse arvinger en rund sum (så vidt jeg ved 100.000 dollars), for den afdødes ejendomme. Da han fortalte familien, hvor vanskeligt det ville være at sælge ejendommene på grund af den usikre lovtilstand, der herskede i dette nye land, gik familien med på hans tilbud. Gindrup fulgte nu med til New York, hvor jeg traf ham, og hvor han gennem et af de mest ansete handelshuse afsluttede handelen med kaptajn Folsom og fik alle dokumenter bragt i behørig orden.

Gindrup var meget brystsvag, da han kom til New York. Alle der så ham mente, at han ikke ville kunne leve en måned mere, men klimaet havde mærkelig nok en velgørende indflydelse på ham, og han forlod New

Oberst John C. Frémont.

York som en helbredt og rig mand. Jeg har senere erfaret, at en amerikansk oberst ved navn Frémont²⁶⁾, der er berømt for sine møjsommelige og eventyrlige rejser i Californien og Oregonområderne, senere skal

»Hvert eneste dampskib, som ankommer fra Californien bringer kun godt nyt om guldminernes udtømmelighed og udstrækning, selv om loulasheden kræver et offer nu og da, så er sikkerheden

*i byerne og i gulddistrikterne dog ikke nær så truet som tidligere...
Der er glimrende muligheder for enhver flittig udvandrer,
som har en stærk fysik og arbejdsomme hænder...«*

have anlagt sag imod kaptajn Folsom og påstået, at en del af de Leudesdorff'ske ejendomme retteligt tilhørte ham. Denne påstand fandt retten gyldig og tilkendte oberst Frémont en skadeserstatning på 100.000 dollars. Alligevel er kaptajn Folsom tilfreds med sin handel, hvilket beviser ejendommenes store værdi.

Men nu er der gået næsten tre år siden de første guld-fund. Selv om strømmen af tilrejsende ikke er så stor som i begyndelsen, så hersker Californien-feberen stadig om end i en mindre grad over hele Unionen, og mon ikke også i Europa. Hvert eneste dampskib, som ankommer fra Californien bringer kun godt nyt om guldminerens uudtømmelighed og udstrækning, og selv om lovløsheden kræver et offer nu og da (selv en af vore landsmænd er blevet ramt), så er sikkerheden i byerne og i gulddistrikterne dog ikke nær så truet som tidligere. De eneste, der undertiden bringer skræk blandt guldgraverne, er de vilde og blodtørstige indianere, som bor mod nord i en ikke ubetydelig skare. De har nu også lært sig guldets betydning og værdi og betænker sig ikke på at skalpere en hvid mand eller at sende ham et dræbende riffel- eller pileskud, når de blot ved, at han har guld i det lærredsbælte, han bærer omkring livet. Men det er ikke alene indianerne, man skal frygte. Der findes en mængde forbrydere, som er undsluppet fra engelske straffekolonier, fra mexicanske fængsler, fra De forenede Stater, ja fra hele jordkloden. De er alle desperate og ser stort på, hvad der er dit og mit. I en håndevending er de parat til at stik-

*Efter det store guldeventyr voksede storbyerne frem i
Det fjerne Vesten. Her San Francisco i 1863.*

ke kniven i den fredelige, lidet ondt anende guldgravers hjerte... Men alt dette vil naturligvis inden så længe undergå en forandring til det bedre. Understøttet af strenge, men nødvendige love vil civilisationen også her i den fjerneste del af verden være den bedste pioner for de derboende menneskers ro og lykke. Og det er ingen tom snak, når man påstår, at Californien engang vil blive et land af stor nytte for den stolte republik, i hvilken det allerede nu udgør en *stat* (thi så stærkt er befolkningen vokset de sidste tre år), og af handelsvigtighed for hele den civiliserede verden. Alle-

rede nu ligger der blomstrende byer ved Stillehavets kyster. Før fire år siden havde San Francisco 14.000 indbyggere og ikke ét eneste reelt hus. Nu er der cirka 80.000 indbyggere samt butikker og private boliger, der er lige så smukke og kostbare, som man finder dem i Paris, London og New York.

En fortærende ildebrand har tre gange kort efter hinanden ødelagt næsten hele byen. Men hver gang har den i et tidsrum, som ville imponere alle, der ikke kender den nordamerikanske flid, rejst sig fra asken som fugl Fønix – hver gang smukkere end før. Og alle de andre kystbyer er forholdsmæssigt udbygget. Océandampere sejler nu vandene tynde ved Stillehavets kyster til Panama. Jernbanen over Panama til Chagres vil være færdig i 1852 – og fra sidstnævnte by har man allerede med dampskibe, der ligner smukke, svømmende paladser, tilbagelagt vejen til New York på otte-ni dage. Den almindelige posttid fra San Francisco til New York over land er cirka 30 dage. Hvis man sejler omkring Kap Horn med et almindeligt fragt- eller handelsskib tager turen 100 dage mellem de to byer... Ja, hvilke mægtige resultater har dampkraften ikke opvist – og den tid ligger måske ikke langt borte, da en endnu større kraft vil trænge sig frem og slå verden med lige så stor undren, som da det første dampskib krydsede Atlanten, og da det første lokomotiv pibende fløj hen over det engelske spornet! Sacramentofloden og andre californiske floder har allerede en hel flåde af små dampskibe, der konkurrerer, så man kan rejse fra en by til en anden meget billigt.

Men når den store planlagte jernbane, der skal forbinde Atlanterhavet med Stillehavet er bragt på plads – og ingen tvivler på at det sker inden ti år – da er det først, at en epoke i verdenshandelen tager sin begyndelse. Da vil Kina og hele Ostindien bringes Europa så nær, at man vil begynde at føle en vis ængstelse og frygt for denne nærhed. Da vil San Francisco, St. Louis og New York blive de største havnebyer og beherske verdenshandelen. Da vil Europa blive De forenede Staters vasal og ydmyge tjener, og flaget med striberne og stjernerne, blive Jordens hovedfane!... Og alt dette ene og alene på grund af guldfundene i Californien!

Jeg har tidligere nævnt, at lysten til at udvandre til Californien langt fra er kølnet her i De forenede Stater. Og jeg påstår ligeledes, at der i hint fjerne land er glimrende muligheder for enhver flittig udvandrer, som er så lykkelig at være sund, have en stærk fysik og arbejdsomme hænder...

PRÆSIDENTVALGET

Jeg har tidligere skrevet, at der kun er et politisk parti i Amerika, nemlig det eneste der kan findes i en republik: Det *demokratiske*. Det er et parti, som har mange grene med samme politiske synspunkter. Alligevel afviger de fra hinanden på flere punkter, som de forsvarer i deres forskellige blade. De forsøger at gennemtrumfe deres anskuelser og grundsætninger ved hjælp af de kandidater, som de opstiller ved valgene -- først og fremmest præsidentvalget.

For mig har politik altid været en kold guddom, men det er umuligt at leve i De forenede Stater uden på en eller anden måde at komme i berøring med politik. Men jeg har ikke studeret den nøjere. Jeg indrømmer i al min skrøbelighed, at der er tusinde andre ting, som interesserer mig mere under mit ophold i Amerika -- ting som jeg måske ikke ville have kunnet beskæftige mig med, hvis ikke den fornuftige og kloge politik var blevet udtrykt i den amerikanske uafhængighedserklæring for over 70 år siden. En erklæring, der blev udtrykt med en frimodighed og stolthed, som verden kun har få eksempler på, og som er blevet fulgt af efterkommerne af de mænd, der affattede »*The Declaration of Independence*« og som »kaldte verdens højeste

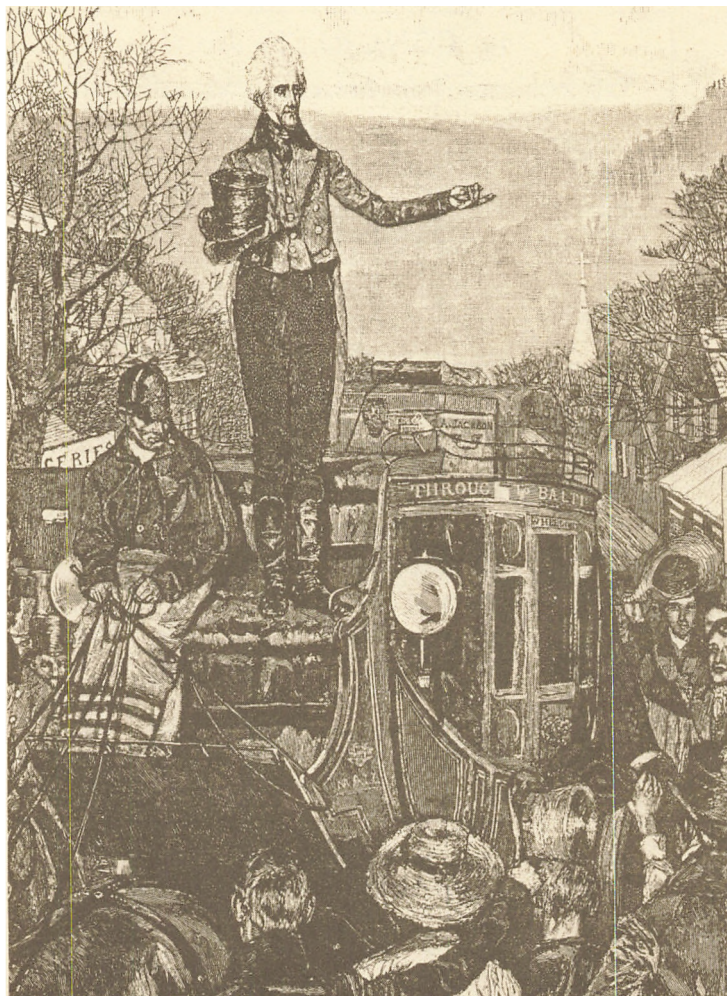

Illustration fra et tidligere præsidentvalg. Andrew Jackson (demokrat), De forenede Staters syvende præsident, på vej mod Det hvide Hus i Washington i 1829. Jackson var en farverig

personlighed, der havde prøvet lidt af hvert, før han udmærkede sig som general i indianerkrigene 1814 og 1818. Han blev nationalhelt i 1814 ved at besejre briterne, da de angreb New Orleans.

*Martin van Buren,
den tidligere amerikanske
præsident, der igen op-
stillede ved
præsidentvalget
i 1848, men tabte.*

ære« som pant på, at de aldrig ville svigte denne erklærings ordlyd.

Længe før det præsidentvalg, som fandt sted i 1848, havde de forskellige politiske partier uhyre travlt.

Whiggerne havde som deres kandidat opstillet sejrherren fra Mexicokrigen, general Zachary Taylor²⁷⁾. Demokraterne valgte general Lewis Cass²⁸⁾, en dygtig statsmand og tidligere De forenede Staters repræsentant ved det franske hof. »The free soilers« (et demokratisk parti, hvis hovedprincip er indskrænkningen af slaveriet og forbydelse af samme i nye territorier) havde opstillet van Buren²⁹⁾, der for flere år siden havde været præsident. »The national reformers«, »the land reformers«, »the natives« og flere andre partier af samme skuffe havde ikke været så heldige at finde en kandidat i deres midte, og måtte derfor stemme på et af de tre andre partier.

I månedsvis havde aviserne behandlet præsidentvalget. Partierne fremhævede og roste naturligvis deres egne kandidater, og gjorde alt muligt for at nedvurdere modpartens. Alt blev brugt i kampen. Modpartens mest intime private forhold og familieliv blev inddraget, hvis man på den måde kunne kaste smuds på hans kandidatur. Smædelitteratur og brochurer fyldt med skældsord og gemenheder mod alle kandidaterne blev udgivet. Og en fremmed, som ikke tidligere havde overværet et præsidentvalg måtte tro, at de tre mænd, der var opstillet som kandidater til den højeste hæderspost i Amerika alle var de største kæltringer, man kunne finde. Men det var ikke nok, at pressen således bearbejdede masserne. Der var mange andre metoder i samme retning. Store møder, *mass-meetings*, fandt sted. Her optrådte partiernes ledere for et tusindtal publikum og opmuntrede dem til mod og udhol-

denhed og viste dem, hvilke velgerninger der ville tilflyde hele Unionen og folket med, hvis deres kandidat blev valgt. I det hele taget blev der brugt alle midler for at påvirke mængden. Og hvert af de tre partier så allerede i ånden deres kandidat som landets præsident.

Over hele Amerika herskede den samme stemning som i de store byer. Udsendinge fra de tre partier drog fra sted til sted for at anbefale deres kandidater og kaste smuds på modpartiernes. I storbyerne havde man på hovedgaderne udspændt lærredsplakater med navnene på de forskellige præsident- og vicepræsidentkandidater med store bogstaver. Hver aften var der pompøse møder med klingende musik og faner, og banere blev båret omkring med navnene på kandidaterne i guld og sølv. I småbyerne samledes man omkring blussende tjæretønder og lyttede med bifaldsråb eller mishagsytringer til de modige medborgere, der holdt taler og gav deres besyv med i valgkampen.

Det omtalte år var James K. Polk³⁰⁾ præsident. Som et par af hans forgængere var også han demokrat (det vil sige det parti, som i Amerika kaldes »the Democrats« for at adskille det fra whiggerne og de andre tidligere nævnte demokratiske partier). Og det var sandsynligt, at whiggernes kandidat, general Taylor ville blive valgt. Van Buren's parti, de såkaldte »free soilers« var i så stor minoritet, at de ikke kunne vinde. Striden stod således kun mellem »Democrats« og »Whigs«, mellem tilhængere af Cass og Taylor. Det var en drabelig kamp, må man tro. Det var en demokrat,

*Det demokratisk/republikanske parti-symbol fra 1790.
Blokhytten er whiggernes kendingsmærke, 1840.*

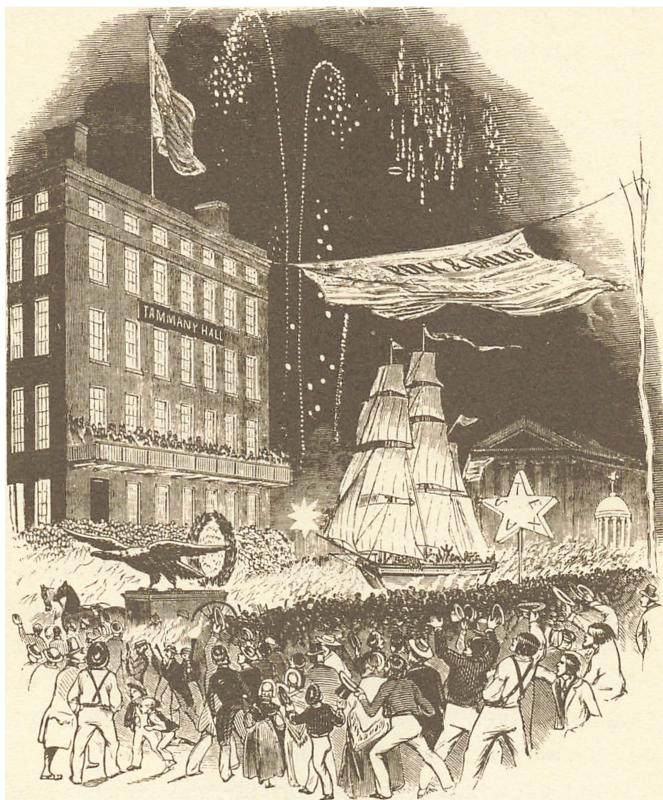
der nu var præsident. Og alle regeringens embedsmænd (60.000 personer) var medlemmer af dette parti. De havde i fire år, for nogles vedkommende i otte år, beklædt deres poster – og i intet andet land i verden lønnes embedsmændene så højt som i De forenede Stater.

Hvis whiggerne nu kom til magten og Taylor blev valgt, da ville alle disse 60.000 embedsmænd blive afskediget (thi præsidenten besætter alle embedsposter) og deres pladser overtaget af folk, der hørte til hans parti. Men hvis Cass blev valgt, så havde de håb om i endnu fire år at forblive i deres embede. Dette forhold er en af grundene til, at præsidentvalget fremkalder så mange stormende scener.

Men hvad man end kan mene om denne partikamp, så må man dog beundre den koldblodighed, som amerikanerne tager hele sagen med, når først valget er afgjort. Embedsmændene forlader da uden demonstrati-

oner eller indsigelser deres indbringende poster for at give plads for deres lykkelige eftertrædere. De vidste jo ved deres tiltrædelse, at hele fornøjelsen måske kun ville vare fire år. Og derfor må de være beredt på at trække sig tilbage uden pension, når modstanderpartiet går af med sejren. Men før og under valgkampen kæmper de naturligvis med næb og kløer for at få en kandidat valgt, som har samme politiske overbevisning som de selv. Hvis det mislykkes, må de vende tilbage til deres tidligere borgerlige erhverv – og måske tænker de, at turen kan komme til dem igen om fire år.

Aftenen før valget, der fandt sted den 7. november, var der et usædvanligt liv på gader og i stræder. Det gamle Tammany Hall, demokraternes hovedkvarter, og Broadway House, whiggernes samlingssted, var fuldt oplyste. Der blev holdt taler, der blev drukket i skænkestuerne, og der blev indgået væddemål på Cass eller Taylor. Og det var ikke småbeløb. Man regner med, at der ved et præsidentvalg omsættes millioner ved væddemål på kandidaterne. Og i hele New York var der et leben af mennesker, lige fra de mest fashionable steder til Five Points. Næsten alle havde et glas i hånden og var halvberusede eller et par grader mere fulde. De bankede i bordene og råbte i munden på hinanden, de bandede og skålede for deres kandidater. De forsvarede deres parti som det eneste, der var værd at stemme på. De udskældte andre kandidater. De bød 10 mod 1 på, at den eller den ville gå af med sejren. De tumlede over hinandens fødder, og styrtede til sidst ud af døren temmelig »trekantede« for at fortsætte deres

*»Det gamle Tammany Hall, demokraternes hovedkvarter
var fuldt oplyst.« (Tegning fra 1844).*

politiske bersærker gang et andet sted, som de kunne nå med nogle få skridt. Man så ofte blodige næser og pander, især henimod nattetid. Tilhængerne af de for-

skellige partier stødte sammen på gaderne og begyndte da straks »at tale politik«.

Men selve valgdagen bryder nu frem. Det er en kold, men dejlig dag. I alle byens valgkvarterer er der opstillet valgurner, hvor borgerne lægger deres stemmesedler, og partiernes medarbejdere gør sig store anstrengelser for at få irlændere og tyskere samt indfødte fra de lavere samfundsklasser til at stemme på den kandidat, som de arbejder for. (Udlændinge må have amerikansk statsborgerskab, ellers kan de ikke deltage i valget. Man får to til tre års fængsel, hvis man forsøger at stemme ulovligt). I overtalelserne spares der hverken på penge eller brændevin. Og der er mange af New Yorks indbyggere, som har svært ved at modstå begge ting. Stemmeafgivningen finder sted fra solopgang til solnedgang på én og samme dag over hele landet. Jo længere man kommer hen på eftermiddagen, desto mere stiger spændingen. Det sker ofte, at en valgurne bliver væltet under virvaret, og så skrider politiet ind for at arrestere urostifterne.

Men mest livligt er der på forlystelsesstederne. Alle skænke er belejrede af menneskemasser, og væddemålene sker nu slag i slag lige så hurtigt som glassene tømmes. Værterne er *stakeholders* (de personer, som pengene deponeres hos), og de som vinder må naturligvis byde på genstande næste dag. Når klokken nærmer sig 10-11 om aftenen, er det interessant at gå omkring og kigge på skuespillet.

Indtil det sidste holdt demokraterne og whigkerne

på deres egne kandidater. Det var først, da man erfarede, at majoriteten – efter den indtil da foreløbige optælling – i de fleste kvarterer i New York havde stemt for Taylor, at entusiasmen kølnede hos demokraterne. Men det varede kun et øjeblik, for New York alene kunne jo ikke gøre udslaget. Man stolede på, at hele syden og Ohio, samt måske også Pennsylvania ville stemme på Cass. Og så var alting fint og demokraternes sejr hjemme. Tammany Hall var propfuld. Den ene taller afløste den anden under de tilstedeværendes bifald, latter og grynten. Og man hørte alle de ytringer om frihed, som altid følger med politiske demonstrationer i et republikansk land. Og hele tiden indløb der rapporter om udfaldet af optællingerne i de resterende valgkredse. »Den 3. kreds har stemt for Taylor!« – lød det nu. Og et øjeblik tavshed spredte sig i den store hal. Det var nemlig en kreds, der altid havde tilhørt *the democrats*, og man havde aldrig tvivlet på, at Cass ville vinde stort her...

Nu var det afgjort! New York havde valgt en whig til præsident – og de fleste grevskaber i staten New York havde vist gjort det samme. Snart blev det klart, at det virkelig forholdt sig sådan. Inden klokken var tolv midnat havde man ved telegrafens hjælp fået besked fra de fleste byer i staterne New York og New Jersey... Taylor var valgt i disse stater med stor majoritet, men derfor var han endnu ikke præsident.

Håbet var mindsket hos demokraterne, men de gav ikke fortabt. Så kom der et nyt telegram fra Philadelphia og to minutter senere et fra Boston – også her

blev det sejr til whiggerne. Massachusetts og Pennsylvania kunne betragtes som sikre kort i whiggernes valgkamp! Det var en slem bet for demokraterne. Og deres mest livfulde taler og leder besteg nu tribunen. Hans ord var ild, hans meninger så skarpe, som kun en fornemmelse af et totalt nederlag kunne gøre dem, og hans fagter var så voldsomme, at man skulle tro, at han var gået fra forstanden. Med indædt harme søgte han at pådutte whigpartiet de skændigste motiver. I sin lidenskabelige iver spæede han, at Unionen ville gå til grunde, at den stolte republik ville knuses og spredes som avner for vinden – hvis denne »blodhund«, denne »menneskeslagter«, denne »nederdrægtige synder«, general Zachary Taylor, blev udnævnt til præsident! Pludselig standsede taleren sine udgydelser. Han havde fået et nyt telegram: Hovedstaden i Ohio, Cincinnati havde med stor majoritet valgt Taylor. Taleren forlod øjeblikkelig tribunen, efter at han havde meddelt forsamlingen det nye resultat. Han drak et stort glas cognac ved skænken og skyndte sig hjem. Man påstod, at demokraternes nederlag havde kostet ham 20.000 dollars i væddemål.

Så steg en fuld mand op på talerstolen og ville begynde en tale. Der blev en hyssen, en piben og en skrigen, og fyren kom lige så hurtigt ned igen, som han var kommet op. Der var virvar overalt. Man skreg i munden på hinanden. Og hele tiden lød der hurraråb for Cass og grynten mod Taylor...

Pludselig gik gaslyset ud – og på samme tid slukkedes også demokraternes forhåbninger om præsident-

*Valg ude i provinsen i De forenede Stater.
(Malet af Caleb Bingham, 1851).*

posten. For telegrafen havde bragt efterretninger fra mange andre byer – og i de fleste havde whigjerne majoriteten... Lidt senere lå Tammany Hall mørk og øde. Kun i skænkestuen påstod enkelte demokrater, ophidsede af alkohol og en levende fantasi, at general Cass nok skulle blive præsident, trods alt hvad man sagde i modsat retning.

Men i whiggernes hovedkvarter i Broadway House var der glæde og fest. Begkranse og tjæretønder brændte rundt om bygningen. Tiden var knap mellem de utallige hurraråb fra den forsamlede mængde... Og glæden varede til langt ud på natten.

Men der gik mange dage inden det endelige resultat forelå, for afstandene er store i De forenede Stater. Og dengang havde den elektriske telegraf endnu ikke spændt sit net så tæt over hele landet, som det er i dag. Men da de største af staterne havde valgt Taylor (og det var allerede en kendsgerning på valgnatten), så betød det mindre, om de andre vestlige og sydlige stater havde stemt for Cass.

Valget i 1848 blev en triumf for whiggerne, og »old Zach« (amerikanerne giver altid deres yndlinge kæle-navne), general Zachary Taylor, var valgt til Unionens præsident for de næste fire år.

Men det vil nok være mine nordiske læsere bekendt, at denne retskafne og agtede mand afgik ved døden i Washington 1850. Vicepræsident M. Fillmore¹¹⁾ beklæder nu hans plads som præsident i De forenede Stater.

PANORAMA OVER NEW YORK

Når man har set én af de amerikanske kystbyer, har man for det meste set dem alle. Med få forskelle er livet i disse byer omtrent det samme. Alle deres indre og ydre forhold afviger kun lidt. Måske finder man en undtagelse fra reglen i kystbyen New Orleans og i to større byer i det indre af landet, Washington og St. Louis. Jeg vil derfor i nogle senere kapitler omtale disse.

Når jeg har opholdt mig længere ved beskrivelsen af New York, bunder det i, at jeg efter bedste evne ønsker at give mine landsmænd et nogenlunde tro billede af livet i denne mærkværdige by. Mange danskere har hørt byens navn nævnt. Og flere af dem har vel i deres stille sind på et tidspunkt haft lyst til at besøge byen, eller rejse til det fjerne vesten med det formål at søge sig et mere frit arbejde, end det fædrelandet har kunnet tilbyde dem.

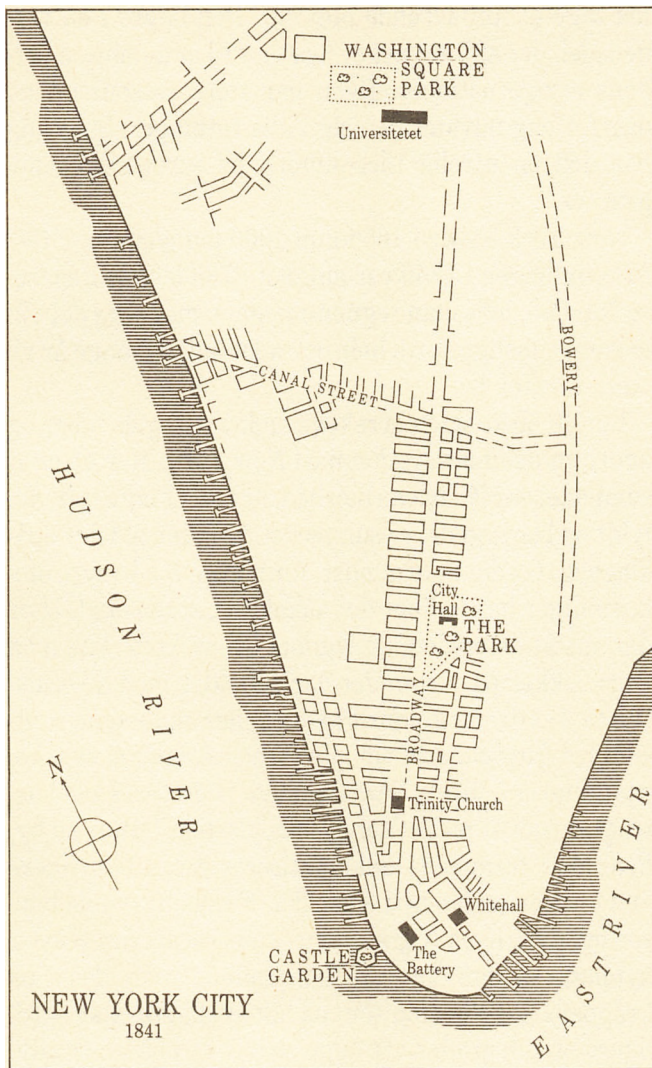
Derfor vil jeg nu beskrive hele denne by ledsaget af en kort indledning om dens historie og beliggenhed.

New York ligger på en ø, der kaldes Manhattan Island. Øen er cirka 22 kilometer lang og veksler i bredden fra cirka tre til fire kilometer. I 1614 grundlagde hollænderne den første koloni, der bestod af fire huse, men i 1626 var mange flere huse kommet til, og den lil-

le by blev nu kaldt Nieuw Amsterdam (Ny Amsterdam). 1664 ankom en engelsk flåde til byen under anførsel af oberst Richard Nichols, som den 8. september tog området i besiddelse. Kong Charles II³²⁾ af England forbandt nu frækt det hollandske territorium i Nordamerika med sin broder James³³⁾, hertugen af York, ved at opkalde byen efter ham. Byens navn blev New York.

Men tiden gik, og da den amerikanske frihedskrig udbrød i 1776 var der cirka 30.000 indbyggere. New Yorks blomstringsperiode begyndte fra 1789, da George Washington blev valgt som den første præsident i De forenede Stater.

Byen ligger ved 40° nordlig bredde og 74° vestlig længde. Dens afstand fra Unionens øvrige hovedstæder er følgende: Fra Albany 230 kilometer, fra Baltimore 300, fra Boston og Washington cirka 350, fra Charleston 1260, fra Philadelphia 140 og fra New Orleans 2.670 kilometer. New York har sommer som i Rom og vinter som i København. Dens beliggenhed er på alle områder meget fordelagtig. Dens havneområde og dens bugt hører til de bedste, der findes på Jorden, og man påstår, at havnen er så stor, at den ville kunne rumme alle landes flåder. New York ligger omtrent 11 kilometer fra det åbne hav. Indgangen til byen sker gennem de såkaldte *narrows*, indsnævringer, som forsvares af to forter, Fort Hamilton og Fort Tompkins, der ligger over for hinanden, hvilke forhindrer enhver gennemsejling af en fjendtlig flåde. Det må være indlysende for enhver, at en by med en sådan beliggenhed

New York - omtrent som byen så ud under forfatterens besøg.

må tage et forbavsende opsving. Den ligger i en verdensdel, der af forsynet er bestemt til at dominere verdens øvrige nationer. Byen har store ressourcer, og dag for dag udvider den sig i alle retninger. Samtidig har den en utrolig tilstrømning af europæiske emigranter.

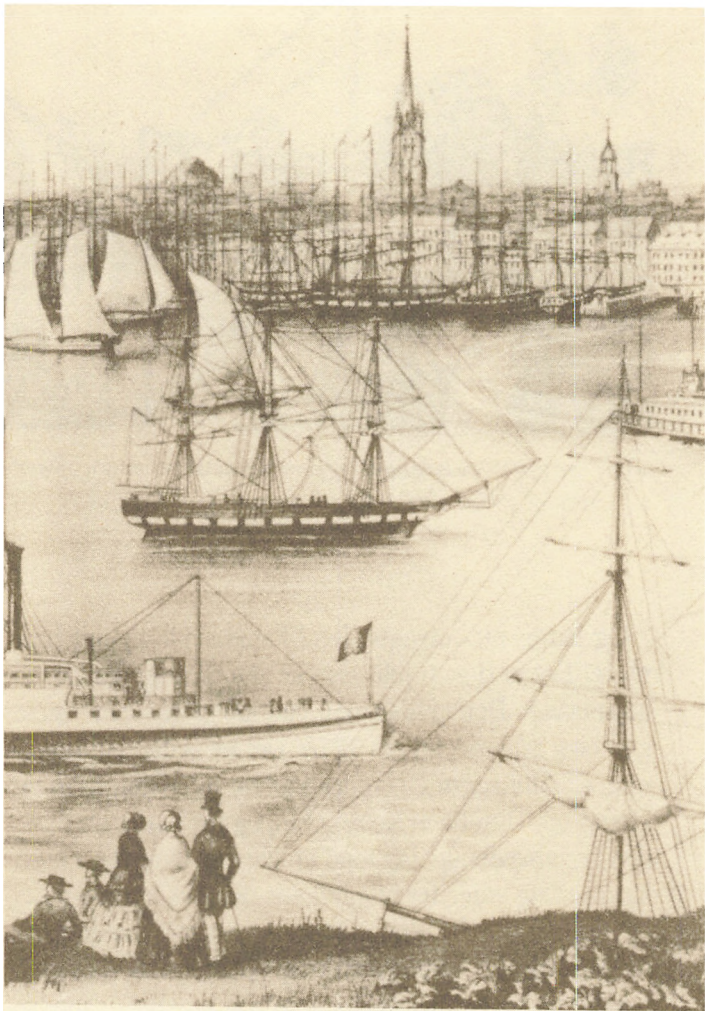
New York havde i 1656 kun 1000 indbyggere. Efter folketællingen i 1850 var antallet 518.000, eller snarere 750.000, hvis man regner omegnen med – og det vil være rimeligt, fordi hele området inden mange år vil være én stor by.

For 40-50 år siden herskede endnu den gule feber og andre smitsomme sygdomme i New York. Men efter at sumpene, der lå i byens nærhed, er blevet udtørret, opfyldt og bebyggede, er sundhedstilstanden aldeles upåklagelig. Og det ikke mindst, fordi byen med uhyre omkostninger har indlagt det såkaldte Crotonvand. Hvis der opstår en epidemisk sygdom i New York, kan man være sikker på – som det var tilfældet med koleraen i 1849 – at den er kommet med et eller andet emigrant-skib fra Europa, selv om alle forholdsregler (f.eks. karantæne) er truffet. New York kan uden for al tvivl betragtes som et meget sundt opholdssted. Det er en by, hvor den fremmede akklimatiseres meget hurtigere end i nogen anden by i Amerika. Friske havvinde blæser ind over byen. Og selv om temperaturerne veksler hyppigt, så har det ikke den samme indflydelse på kroppens konstitution som på lidt sydligere eller nordligere breddegrader. At ligge så tæt ved havet er altid et gode for en by med en stor befolkning.

»Hvis der opstår en epidemisk sygdom i New York, er den sikkert kommet med et eller andet emigrantskib fra Europa...«

Og lad os nu betragte den blomstrende by lidt nærmere. Det er den 4. juli, som er amerikanernes største højtidsdag. Det er den dag, uafhængighedserklæringen blev underskrevet i 1776. Det er sådan en dag, at man skal betragte Unionens største by. Solen er netop steget op. Himlen er klar og blå, og fra batteriet hilses den frembrydende dag med en kanonsalve. Det amerikanske flag vajer fra alle friheds-pælene, *liberty poles*, og frihedshuen³⁴, der sidder øverst på stangen, er blevet forgyldt i dagens anledning. Der er kun få mennesker på gaden, og derfor tager vi en ensom spadseretur langs South og West Street. Ved kajerne ligger alle slags handelsskibe. Der er en skov af master, hvor-

»Og hvilket liv hersker der ikke ved disse kajer. Her stiger emigranterne i land for første gang. Her udskibes de fremmede landes han-

delsvarer, og her bringes De forenede Staters rige produkter om bord.» (New Yorks havn 1850. I baggrunden ses øen Manhattan).

fra de fleste nationers flag vajer. Enkelte af de store paketbåde er i færd med at laste eller losse. De skal nemlig sejle på en bestemt tid og lader sig ikke sinke af festdagen. I West Street og den tilstødende Rector Street bor der flere skandinaviske handelsfolk. Blandt andre A.F. Kindberg, en brav og højt agtet svensker, der tidligere i flere år var præsident for Det skandinaviske Selskab. Samt de herrer Lassen og Petersen, hos hvem man næsten altid kan finde de svenske, norske og danske skibskaptajner forsamlede.

Og hvilket liv hersker der ikke på hverdagene ved disse kajer. Her stiger emigranterne i land for første gang. Her udskibes de fremmede landes handelsvarer, og her bringes De forenede Staters rige produkter om bord, for at sendes verden rundt og bære vidne om republikkens fremgang og blomstring. Her har de rige købmænd deres kontorer og lagre. Her skruer dampbomuldspresen de store baller sammen, så de kun fylder halvt så meget som tidligere. Her kan man også finde mange håndværkere, såsom bødkere, smede og tømrere, på deres små værksteder. Her arbejder seilmagerne – hvoraf mange er skandinaver – på deres lofter. Her ligger også adskillige jernstøberier og store smedeværksteder, hvor dampkedler og andre større jerngenstande forarbejdes, og hvor trommehinderne er ved at sprænges ved al den hamren, når man går forbi.

Kort og godt, så er der her et liv og en foretagsomhed, som man ser overalt i New Yorks forretningskvarterer. Og man skal have oplevet det selv, for at

kunne gøre sig en forestilling om det. Midt i dette forum for handelsgudens sønner ligger nogle af New Yorks største *markets*, torvepladser, under tag, samt mange hoteller og et utal af brændevins- og østerskældre. Her driver de små bissekræmmere omkring for at sælge deres småpillerier til søfolkene og emigranterne. Her er skabe fulde af ure, knive, lommebøger osv., osv., som flyttes ind om aftenen og ud om morgenen, og hvis ejere forlanger mere for deres varer, end de koster i den mest fornemme butik på Broadway. Men man kan naturligvis også prutte med dem!

I de to ovennævnte gader kan man møde New York's ægte *loafers*, dagdrivere, lommetyve m.fl., som går og venter på en gunstig lejlighed, og som forstærker deres skridt, når de ser en af mændene med de gule stjerner på brystet (politiet) i det fjerne. Her traverser avisbudene omkring med de sidste nye aviser og journaler. Her sidder gamle og unge kvinder og sælger frugt og brystsukker. Her står lange rækker af irlændere og negre ved murene på fortovet og venter på lidt sjov i gaden eller en eller anden lille indtægt.

Men lad os vende tilbage til batteriet. Her er der blevet mere livligt, og mangfoldige spadserende nyder den skønne morgenstund under de skyggefulde ahorn- og akacietræer. En frisk og mild brise kommer ind fra bugten og kruser vandets stille overflade. På den anden side af bugten ligger Long Island med sine grønne bakker og hvide huse. Færgerne sejler forbi hinanden – det er et fredeligt billede, der møder vort øje!

Kort efter forlader vi den smukke spadseresti og be-

søger den nedre del af byen, hvor også de største engrosforretninger ligger. Vi går ned ad Broadway til Delmonico's hotel og ind i Beaver Street. I denne smukke gade, samt i den nærliggende William Street finder man tyske, franske og amerikanske importører, som her har deres lagre af schweiziske og franske metervarer. Ikke langt herfra ligger New Street, hvor især tyske og franske huse har deres kommissions-, expeditions- og vekselkontorer. Broad Street ligger ligeledes i nærheden. Her bor englænderne, som sælger jern, klæder og alle mulige slags manufakturvarer. Wall Street – New Yorks første forretningsgade med alle dens kontorer, banker og telegrafvirksomheder – har jeg kort beskrevet i mit første kapitel. Derfor standser vi kun et øjeblik og kigger på det prægtige toldhus, *custom-house*, som ligger på hjørnet af Nassau Street. Det er bygget af hvidt marmor i dorisk³⁵⁾ stil ganske som Parthenon-templet i Athen, blot i en mindre skala. Inde i huset er der en stor rund sal med en mægtig kuppel, der hviler på 16 korintiske³⁶⁾ marmorsøjler. I denne sal arbejder mange embedsmænd ved deres pulte med underskrivning og stempning af forskellige skibs-, indførsels-, og udførselsdokumenter. Bygningens tag er også dækket med marmorplader, og fra toppen har man en smuk udsigt over hele byen, havnen og havet. Husets opførelse blev påbegyndt i 1834 og først fuldført i 1842. Det har kostet 1.175.000 dollars.

Lad os ved samme lejlighed kaste et blik på børsen, der også ligger i Wall Street. Det er en storslået byg-

*Et vintermotiv fra Wall Street, set fra Trinity Church.
Formentlig midten af 1800-tallet. I billedets sider profiler af
Wall Streets bygninger.*

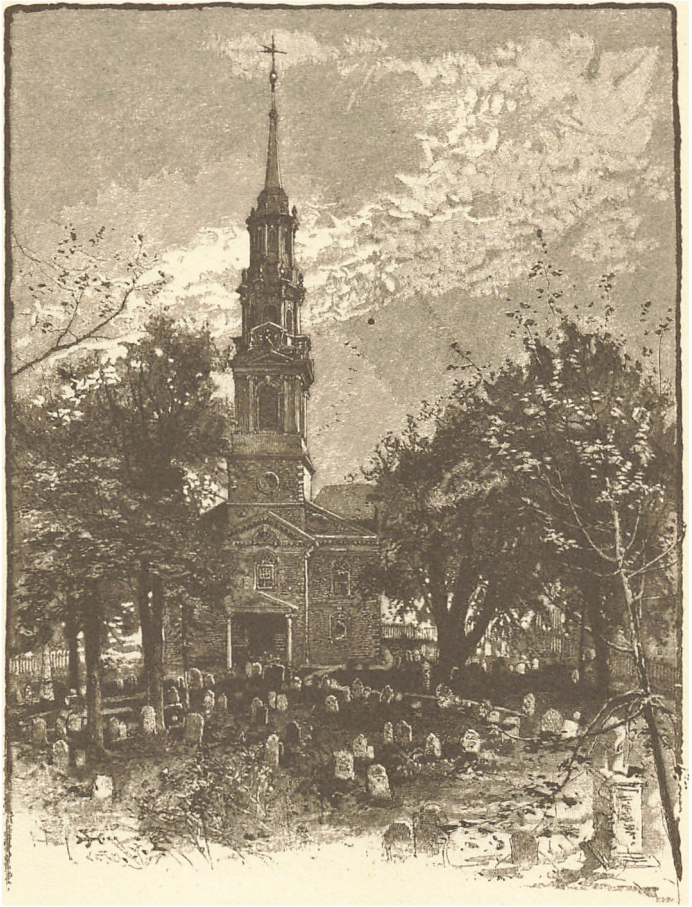
ning. Alene grunden kostede 768.000 dollars. Og omkostningerne ved opførelsen var 1.800.000 dollars. Den imponerende facade mod Wall Street består af 18 joniske³⁷⁾ søjlemonolitter³⁸⁾. Hallen, hvor børshandlingerne finder sted, er også af imponerende dimensioner. Hele bygningen er opført af granit fra Quincy i Massachusetts og ejes af et aktieselskab, Merchants Exchange Company.

Vi haster videre gennem den øvrige del af Wall Street, forbi det rige og agtede svenske firma, C.E. Habicht & Co., forbi de herrer Funch & Meinckes kon-

tor. Det er to unge, dristige danske skibsmæglere, der på kort tid har overtaget de fleste nordeuropæiske handelshuses fragter og kommissioner. Og så stopper vi i den nærliggende Front Street, der sammen med Water Street er hovedsædet for den amerikanske kommissionshandel. Længere borte, på den anden side af Wall Street, ligger gaderne Pine, Cedar, Pearl, Liberty og Courtland Street. Her finder vi også uhyre lagre af tyske, franske og engelske manufakturvarer. I Maiden Lane forhandles pels- og isenkramvarer samt bijouteriartikler. I John Street og William Street kan man købe alle mulige mode- og luksusartikler samt engelsk, svensk og norsk jern og stål. Nassau Street, som ligger i forlængelse af Broad Street, er centrum for bog- og papirhandlere, kamme- og knappebutikker, samt glimrende firmaer, hvor færdigsyede klædningsstykker forhandles en gros – mest til de sydlige og vestlige stater. I Ferry Street finder man hovedsagelig garvere, blandt andre de to rige nordmænd H. & J. Riis fra Kristiansand.

Når man passerer rådhuset, *City Hall*, slutter Stewart's strålende palads (også tidligere omtalt) rækken af handelshuse. Og i sandhed, hvilken brillant slutning!

Mindre forretningskvarterer finder man lidt nord for rådhuset i gaderne Chatham, Grand, Division, Canal og Hudson Street, samt i New Yorks anden Broadway, som bliver kaldt Bowery. Fra den 8. gade (8th Street³⁹⁾) kan man imidlertid regne med, at forretningsgaderne ophører, selv om man så langt som til 154. gade, der ligger 15 kilometer fra rådhuset, stadig

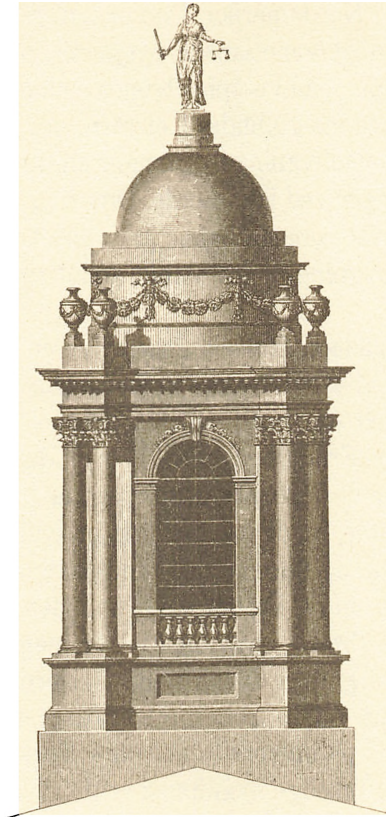

*»Man finder ikke mindre end 247 kirker i New York – og dog så lidt guds frygt! ...Man kan leje stole i kirkerne til en årlig leje af 100-1200 dollars. I danske ører lyder dette utroligt, men spørg blot en, der kender til forholdene, og han vil bekræfte mine ord.«
(St. Paul's Church på Church Street, New York).*

kan finde enkelte butikker, hoteller og torvepladser. Men de fleste af husene i dette område bebos af private. Og her hersker en forunderlig stilhed i modsætning til det leben, der finder sted i den sydlige del af byen.

Desværre er der ikke ret mange parker eller torve i New York. De, der findes, er ganske smukt beplantet med træer og prydes af fontæner i midten. Men de er så små, at de næppe falder i øjet. De største er: The Park ved City Hall, Union Place i den øvre del af byen og St. John's Park i Hudson Street. Gaderne er brede og for det meste godt brolagte. Og fortovene er bekvemme at færdes på for de spadserende.

Man finder ikke mindre end 247 kirker i New York – og dog så lidt gudsfrygt! To af de smukkeste er Trinity Church, som er bygget i gotisk stil, ved Wall Street i den nedre del af Broadway, og Grace Church, som ligger lidt længere nordpå på Broadway, og som er en prægtig marmorbygning. Kirkerne har hver kostet en halv million dollars. Man kan leje stole i kirkerne til en årlig leje af 100-1200 dollars. I danske ører lyder dette utroligt, men spørg blot en, der kender til forholdene, og han vil bekræfte mine ord. Præsten ved Grace Church, en ung presbyterianer, aflønnes som alle præster i De forenede Stater af menigheden. Hans årsindtægt anslås til 10.000 dollars. Hertil kommer, at han bor i en smuk præstegård, bygget i marmor som kirken, at hans menighed sidste år forærede ham 5.000 dollars samt en livsforsikring på 10.000 dollars. Det beviser, at det slet ikke er så dårlig en forretning

Rådhusets kuppel, på hvis spids retfærdighedens gudinde troner.

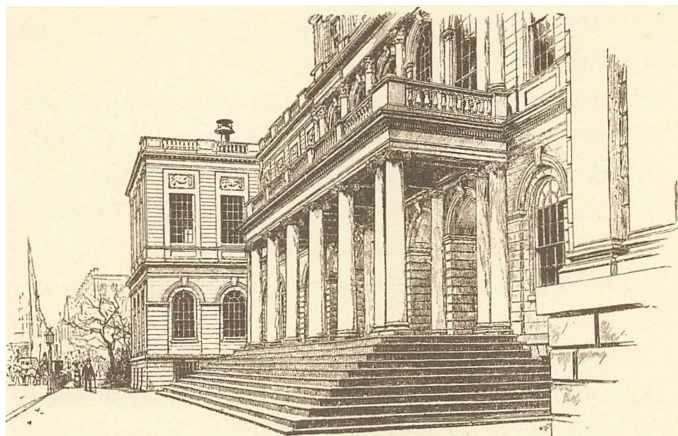
at være sjælehyrde i New York eller andre steder i Amerika.

Blandt de offentlige bygninger i New York vil jeg først beskrive *City Hall*. Det er en af de mest imponerende

bygninger i Nordamerika. Den er udført i den italienske lombardisk/venetianske byggestil, med søjlerækker og kuppel, på hvis spids troner en kæmpestatue af retfærdighedens gudinde. I et tårn, der ligger i nærheden af hovedbygningen, hænger en tung alarmklokke, som ringer ved ildebrande. Omkring rådhuset og i dets nærmeste omegn ligger arkivhuset samt forskellige store bygninger, der blandt andet rummer retssalene.

Justitspaladset, *Halls of Justice*, er en kolossal bygning i ægyptisk stil, bygget af lysegråt granit. Den optager et helt område imellem gaderne Centre, Elm, Leonard og Franklin Street. Her er der ligeledes et fængsel for de forbrydere, der venter på deres dom. Mange påstår, at denne bygning er opført i en ædel stil, men jeg, og flere andre, kan ikke lide den. Den er for stor, for mørk. Og det navn, som den kaldes i dagligtale *The Tomb* – gravmælet – er meget karakteristisk. Inde i gården finder henrettelserne sted...

Men vi må videre til den modsatte ende af byen og kaste et blik på universitetet i New York. Som de fleste andre offentlige bygninger er det bygget af hvidt marmor i gotisk stil. Det ligger lige over for Washington Square Park. Det er et fortrinligt universitet, som bestyres af en præsident og 11 professorer. For tiden er der 700 studenter i de forskellige fag. New York har for øvrigt flere kollegier og videnskabelige læresteder. Blandt disse fortjener Columbia College at fremhæves. Det er stiftet i 1754 under den engelske konge George II (1683-1760). Det har et udmærket bibliotek

City Hall i New York. »Det er en af de mest imponerende bygninger i Nordamerika – udført i den italienske lombardisk/venetianske byggestil, med søjlerækker og kuppel...«

og et museum, der bør besøges af enhver fremmed.

New York har ligeledes et »Frit Akademi« – en hæder og ære for byen. Ved en almindelig afstemning i 1847 skulle borgerne bestemme, om de ville have en sådan institution eller ej. Af i alt 19.404 stemmer erklærede de 16.000 sig for en grundlæggelse af en sådan skole. Her kan cirka 1.000 elever gratis få en uddannelse. Eleverne udvælges blandt de mest værdige og flittige børn fra *common schools*, almueskolerne i New York.

I intet andet land i verden gør man så meget for skolevæsenet som i De forenede Stater. Amerikanerne ved med deres praktiske sans, at spiren til hele natio-

nens fremtidige lykke og hæder ligger i børnenes opdragelse.

Den amerikanske kunstforening, *American Art Union*, har et meget smukt udstillingslokale på Broadway. Der er gratis adgang, og der er åbent hele dagen. Og om aftenen er stedet strålende oplyst af gas. Foreningen har over 8.000 medlemmer. Men de malerier, som kan betragtes og købes her, er sjældent af amerikanske kunstnere.

Ligeledes findes der et »Athenæum«⁴⁰ i New York. Læsesalene er udstyret med næsten orientalsk pragt. Og både damer og herrer er velkomne. På visse aftener har man litterære soireer.

Men jeg ville aldrig blive færdig, hvis jeg skulle opregne alle de seværdige og interessante ting i denne store by. Der er kun et af de offentlige steder, som jeg endnu skal dvæle ved med nogle ord. Det er Crotonvandleddningen. Fra søen Croton Lake føres det friske, klare vand cirka 80 kilometer til hovedstaden. På sin vandring ledes vandet over Harlem-floden på en 35 meter høj bro, High Bridge, til to bassiner. (Opførelsen af broen med den murede kanal ovenpå, hvorigennem vandet flyder, har alene kostet 900.000 dollars). Det ene, *the receiving reservoir*, modtagebassinet, kan opbevare op mod 600 millioner liter vand. Det andet, *the distributing reservoir*, forsyningsbassinet, ligger cirka syv kilometer fra modtagebassinet. Fra forsyningsbassinet udgår rør i tusinde forgreninger og forsyner hele byområdet med det dyrebare vand. Bassinerne ligger så højt, at man, hvis man ønskede det, kunne lede van-

det op i byens højeste kirketårn. Dette storartede anlæg har kostet henimod 14 millioner dollars, men om få år har det betalt sig selv. Og dette friske, prægtige vand er i enhver henseende en velsignelse for denne store by!

Men midt i min beskrivelse af bygninger, biblioteker og vandledninger har jeg helt glemt, at det er uafhængighedsdagen: Den 4. juli.. Overalt hører man skud, hurraråb og jubel. Vi står nu på Broadway med alle dens køretøjer og menneskemyldren. Der ser man et helt optog med borgmesteren i spidsen. Så kommer der en hel deling artillerisoldater, og efter disse en række borgerlige tropper i strålende uniformer. Så følger en eskadron dragoner og lansebevæbnede ryttere – tykke, fede karle på smukke heste – det er tyskere og irlændere. Så kommer skotterne og efter dem følger et kompagni franskmænd. En hel fremmedlegion af ungarer, polakker, schweizere og italienere afslutter den militære del af optoget.

Men det er slet ikke slut endnu. Se nu blot disse unge, kvikke mennesker i blå benklæder, røde uldne skjorter og den sorte, kunstigt formede læderhat – det er New Yorks brandkorps, *the firemen*. Med lange tove trækker de deres prægtige slukningsapparater efter sig, mens det blanke messing, de forsøvede opstandere og beslag skinner i solen. Lige nu spadserer disse mænd i roligt tempo, men man skal se dem, når alarmklokken lyder. Da går det af sted i fuld galop, for man skal være først på stedet. Dag som nat er disse brandfolk parate. Og der findes næppe noget sted et modigere og mere dristigt brandkorps end i New York. Efter brandmændene kommer ordensklædte medlemmer af frimurer-loger, Oddfellow-ordenen og mere end tyve afholdsselskaber. Det er et særkende for den amerikanske livsform, at hver gang der finder en offentlig fest sted, da ser man altid lignende optog, som ledsages af mange musikkorps.

Netop denne 4. juli var skaren særlig talrig, og jeg sluttede mig til den. Da den drejede ned ad 8th Street for at fortsætte ad Bowery, forlod jeg den for at gå en tur i 5th Street. I denne gade, der ligger nær ved East River, findes noget man kunne kalde en dansk koloni. Her har flere af vore landsmænd, som har levet i længere tid i De forenede Stater, købt mange grundmurede huse. Og på mystisk vis har det føjet sig sådan, at disse huse ligger ved siden af hinanden. Her ejer mekaniker Brandt to huse. Det samme gør rullegardinmaler S. Koppel. Her bor også snedker J. Petersen, garver Griffin, cigarmager Thomsen med flere. Det er brave,

gæstfri og skikkelige folk. Og trods deres lange ophold i den nye verden har ingen af dem givet afkald på dansk levemåde, ligesom de stadig *tænker* dansk. Ikke så langt fra dette sted bor en af New York's dygtigste møbelsnedkere, danskeren Ferdinand Schiøtt. Og på en stor pianofabrik i samme bydel arbejder danskerne Busch, Mehl, Larsen og Barfred. De har under deres lange ophold – med deres hænders arbejde og utrættelig flid – erhvervet sig en, i forhold til deres stilling, ikke ubetydelig formue.

Hos hr. Koppel i 5th Street træffer jeg flere landsmænd, og vi går sammen en lille tur igennem byen og ender atter nede ved batteriet. En frisk vind er blæst op og formilder julidagens hede. Vi står og ser ud over bugten. Der er mange skibe af forskellige nationaliteter. Mon der skulle være et dansk skib iblandt dem?... Jo, langt ude kommer en temmelig dybtliggende bark til syne. Den ser ud til at være lastet med jern.. Den nærmer sig, men har endnu ikke tonet flag for fortet.. Men nu hejses flaget!... Ser vi ret? Er det det røde flag med det hvide kors? – den eneste fane i verden, der har sit eget navn: Dannebrog... Skulle det være muligt?... Ja, det er et *dansk* skib, og nu da det nærmer sig, kender vi det igen. Det er »Jørgen Bech«, den danske hurtigsejler, som engang gjorde turen fra Göteborg til New York på 21 dage (den hurtigste rejse, der nogen sinde er gjort mellem de to byer). Ja, nu kan vi se det, det er den! Og den gamle, brave, solbrændte kaptajn List går frem og tilbage på fordækket og taler med lodsens.. Velkommen! Velkommen!

Vi glemte alle, at det var 4. juli, den store amerikanske festdag. Vi brød os slet ikke om skydningen, om hurra-råbene, om jubelen, musikken og alle forberedelserne til det store fyrværkeri, som skulle finde sted om aftenen forskellige steder i byen. Vi ilede ned til landgangsbroen for at være de første til at komme om bord i »Jørgen Bech«. Alle ventede vi noget med skibet: Breve, aviser, pakker, billeder af vore kære – ja, enkelte i vor lille skare ventede endnu mere dyrebare genstande: De kære selv...

Hvis disse linier engang skulle nå mit elskede fædreland og blive læst af mine landsmænd – lad da ankomsten af »Jørgen Bech« i forbindelse med glæden over at høre nyt fra hjemmet, være min undskyldning for, at jeg nu lader tæppet falde for panoromaet over New York.

TO SOMMERAFTENER

I en af Københavns smågader ligger en stor, gammel-dags, grå gård. Huset skal være bygget af Christian IV⁴¹⁾ og i længere tid have været Griffenfelds⁴²⁾ bo-pæl. De store sale, som tidligere strålede af pragt og herlighed med rigt vævede tapeter, venetianske spejle, kostbare lysekroner, og lofter og kaminer prydede med datidens smukkeste billedhuggerarbejder, er nu omdannet til værksteder. Dér, hvor engang en af Danmarks største mænd lagde stolte og dristige planer, lyder nu hammerens slag, hjulenes snurren og filens hvislende tone. Men der findes endnu enkelte minder om fordums storhed. Flere steder i det største af rummene ser man stadig rester af de gamle vævede tapeter. De stikker mølædte og hullede frem, hvor det nye tapet er bristet, og synes ligesom nysgerrige efter at kigge ind i en tid, der ligger så langt fra deres egen. I en stor forgyldt ramme hang der i lang tid over kaminen et portræt af en dansk konge; jeg husker ikke hvilken. Det er en gåde, at dette maleri blev hængende efter at bygningen var kommet i private hænder, men sikkert er det, at mangt et skud fra pusterør og flitsbue har gennemtrængt kongens hoved og hans store paryk. Denne majestætsfornærmelses ophavsmænd

var ikke svære at finde for de mennesker i huset, som kendte dets unge beboere, og selv nu, cirka 25 år senere snakker man stadig i huset om de vildkatte, der dengang drev deres spil på værkstederne, i sovekamrene og på lofterne. Kun få er tilbage i huset. Flere er døde, enkelte har skæbnen spredt omkring i verden – og billedet er for længst taget ned. Kun de gamle tapeter med deres fugle og træer beklæder endnu væggene. Jeg kan tænke mig, at de stadig er pjaltede, støvede og iturevne – i meget dårligere stand end før. Mon ikke jeg ville fælde en tåre, hvis jeg så dem igen. I næsten tyve år har de brogede fugle og de store hjorte stirret ned på mig. De var stumme vidner til min barndoms glæder og sorger. Og hvor mange gange har jeg ikke siden da, tusinder af kilometer fra den gamle grå bygning i den lille gade, tænkt på disse slidte tapeter, på portrættet over kaminen, på lindetræerne i gården, men mest af alt dog på de kærlige hjerter, der endnu banker ømt og trofast for mig bag de gamle mure i mit barndomshjem.

Og aldrig har mine tanker været så vemodige, så bevægede og så længselsfulde som en aften først i juli i 1846. Jeg opholdt mig dengang i New York. Temperaturen må have været omkring 40 grader, og man kan forestille sig, hvor varmt det har været. Den travle Wall Street, hvor der plejer at være liv og leben fra klokken ni om morgenen til fire om eftermiddagen, lå næsten stille. Der var kun få mennesker på gaden omkring middagstid, hvor børsen er åben og bankerne plejer at være fyldt med forretningsfolk. Og de få per-

*»Der var kun få mennesker på gaden omkring middagstid...«
Et lidt senere billede af New Yorks Fifth Avenue i 1868. Bygningen
til venstre med de to spir er den jødiske synagoge Emanu-El.*

soner, man så, gik langsomt og standsede hvert øjeblik for at tørre sveden af panden. Alle stønnede under juli-solens brændende hede. Og efter at have besøgt bankerne og mæglerne styrede de fleste mod et lille hus, der ligger i Wall Street i nærheden af toldkammeret, og hvor der serveres iskolde soda- og mineralvand. Her

omsætter man i sommerens varmeste tid for flere hundrede dollars om dagen.

Det var en af de varmeste dage, man havde oplevet de sidste tolv år. Og mere end 30 personer fra arbejderklassen, som havde været udsat for den stærke sol, fandtes døende og døde på gaderne. Jeg har været meget sydligere, jeg har levet under en større hede end den ovenomtalte, men aldrig har jeg følt varmen så trykkende og generende som hin dag i New York. Heden kom ligesom dalende ned fra luften i tætte skyer. Den truede med at stoppe åndedrættet. Den forårsagede, at man selv på de køligste steder i byen svedte kraftigt, selv om man var let påklædt og ikke bestilte noget. Heden er naturligvis ikke så generende for amerikanerne som den er for fremmede. Men jeg hørte alligevel denne dag, og hele måneden og august med, at de indfødte jamrede over denne næsten tropiske varme. Og der skal meget til, før amerikanerne klager over noget i deres eget land.

Disse varme dage er gyldne tider for isfabrikanterne. På alle gader møder man vogne med is fra Gud ved hvor mange søer. Det er svært at tænke sig, hvad amerikaneren ville gøre, hvis han ikke havde is om sommeren. Der bruges en forbavsende mængde af denne vare, og i forhold til priserne på alt andet i Amerika, så er den ret billig. Selv det fattigste hus har et stykke is. Og enhver drik, der nydes på restauranterne er ledsaget af is. Men endnu bedre end isen, er den kolde brise, der ofte på en af disse glødende dage kommer ind fra havet. For de amerikanere, som ikke har råd til (eller

som er optaget af forretninger eller lignende i sommertiden) at rejse til de mondæne badesteder, der ligger i alle egne af Unionen, og som overgår mange tilsvarende steder i Europa – for disse mennesker er denne brise en velsignelse. Når en sådan kølig vind henimod klokken otte eller ni om aftenen melder sin ankomst, så strømmer folk ud af husene for at spadserere i parken ved batteriet. Eller de går ind i Castle Garden, fra hvis altan tusinder af mennesker nyder sommeraftnens skønhed, mens de udvendig afkøles af havbrisen, og indvendig af flødeisen, *ice cream*, eller en kold og læskende drik.

Mange andre, jeg selv iberegnet, foretrækker dog på de varme sommeraftener at foretage en udflugt til den lille by Hoboken, der ligger på den anden side af Hudsonfloden lige over for New York. Den er omgivet af en smuk skov og temmelig høje bakker, hvorfra der er en fortryllende udsigt. På få minutter krydser man derover med en dampfærge, og det er med rette, at New Yorkerne betragter Hoboken som et af de smukkeste områder i byens nærhed. Det er imidlertid kun på hverdagene, at man kan færdes uforstyrret her. Når det er godt vejr på søndagene, er der overfyldt af mennesker. Man valfarter til dette sted, som københavnere tager til Assistens kirkegården og Frederiksberg, og man kan se flere tusinde – størsteparten tyskere med koner, børn og madkurve – spadserere omkring i Hobokens skyggefulde alleer og stier.

Netop den aften, der fulgte på den hedeste dag i mit liv, tog jeg ved solnedgang dampbåden over til Hobo-

»Når en sådan kølig vind henimod klokken otte eller ni om aftenen melder sin ankomst, så strømmer folk ud af husene

*for at spadsere i parken ved batteriet. Eller de går ind i
Castle Garden... (The Battery, stik af C.A. Powell).*

ken. Det var endnu meget varmt. Men enkelte violette skyer, der rejste sig mod øst, tydede på, at de måske ville føre en let brise med sig. Hudsonfloden lå foran os som et blankt og smukt sølvspejl. Ingen vind rørte sig. Og vandet bevægede sig kun ved damphjulenes omdrejninger. Der var ikke mange mennesker om bord, så jeg stillede mig agterud og lod blikket glide hen over den store mængde skibe, som med alle nationers flag lå i lange rækker ved kajerne. Arbejdet var slut for dagen på de fleste af bådene. Men på enkelte lastskibe hørte man endnu matrosernes og lodsarbejdernes sang blande sig med klokkelyden fra de store dampbåde, der hver aften gør udflugter til Albany og Boston. Hele New Yorks bugt var fyldt med mindre dampskibe, der krydsede forbi hinanden i forskellige retninger. Nogle af dem bugserede et fartøj fra en kaj til en anden, andre bragte passagerer mellem færgestederne på begge sider af floden. Højere oppe så man en dampbåd med mange personer, der havde været ude på en lysttur. Der var musik og militær om bord, og i forstavnene knejsede en skydeskive, som var gennemhullet af utallige kugler.

Bag alle disse skibe, der lå som en krans omkring den store by, rejste købmændenes kontorer og pakhusse sig i West Street og South Street, og bag ved disse bygninger så man tårne og kirkespir, som lå lueforgyldte i den nedgående aftensols stråler. Enkelte blå røgskyer hvilede over flere kvarterer i den nye verdens London, men ingen blæst eller regnbyge syntes at ville forfriske den kvalmende atmosfære.

*»Halvt skjult af dunkle skove lå hvide, hyggelige landsteder...«
(Tegning: Harry Fenn).*

Der var så smukt på vandet, men endnu smukkere i det yndige Hoboken. Efter at vi var steget i land gik jeg igennem en lille skov af kastanje- og vilde morbærtræer til et udsækningssted, der lå i udkanten af skoven på en temmelig høj bakke.

Jeg tændte en cigar og satte mig op på altanen, der omgav huset. Foran mig havde jeg en henrivende udsigt op ad den sølvklare Hudsonflod mod Albany. Halvt skjult af dunkle skove lå hvide, hyggelige landsteder med plæner, der strakte sig ned til floden. Den

fjerne aftensol farvede bjergene, der havde mange former, og som omkransede flodbredderne i et violblåt og gyldent skær. Man kunne tro, at floden lukkede sig her, og at bjergene var en slags dæmning for den. Når man kommer længere op ad Hudsonfloden, skærer den sig ind i siderne og ligner enkelte steder de smukke norske fjorde omkring Bergen. Men fjeldene, der omgiver floden, kan ikke måle sig med de norske.

Solen gik ned, og jeg sad stadig på altanen. Et vindpust drog gennem skoven. Det kom fra havet, der langt til højre viste sig for beskueren i hele sin udstrækning. Dette pust var forløberen for en mild brise, der med sin forfriskende kølighed bragte én til at ånde friere. Man fik ligesom nyt liv i årerne, hvis blod dagens hede havde gjort tungt og dorskt. Med brisen blev det tusmørke. Snart stod hele himlen klædt i den smukkeste stjernepragt. De lysende kloder tindrede som Nordens stjerner en kold decembemat, og selv i skoven, der omgav Hoboken, syntes stjerner at være udsprede. For fra hver en gren og hvert et blad lyste skinnende insekter med deres fosforglans, der kom og forsvandt som blå og røde elektriske gnister. Aftenen var vidunderlig skøn. Den stemte til vemod og til glæde. Men vemoden sejrede i mit sind over glæden og førte mine tanker tusinder af kilometer fra Hoboken, fra den stjerneklare himmel, fra den forfriskende brise og fra de skinnende insekter til den gamle, grå gård i den lille gade i min fødeby.

Det var en juliaften tretten år tidligere. Jeg sad på mit

lille kvistværelse med hånden under kinden og tårer i øjnene. Neden under mig var mine forældres soveværelse, hvor min mor lå syg. Man frygtede for hendes liv. En af mine søskende havde givet mig en rosenknop, der endnu ikke var sprunget ud. Den lå i vinduet ved siden af mig. Jeg fyldte et glas med vand og satte rosenknoppen i det. Så sagde jeg halvhøjt til mig selv: »Hvis denne knop springer ud inden i morgen aften, så vil min mor leve. Visner den, så dør hun!«

Og jeg tænkte over, hvordan det skulle gå, hvis hun døde. Jeg troede, at det var umuligt, at jeg kunne overleve et sådant øjeblik. Og jeg bad en inderlig bøn til Gud, at han ville åbne rosens blade og spare min mors liv... Natten gik. Om morgenen kom min far op til mig og sagde, at min mor ville tale med mig. Jeg havde en anelse om, at det var for sidste gang. Vi gik ned til hende. Hun lå så rolig i sin seng og betragtede mig med et blik, som jeg aldrig vil glemme. Hun tog mig i den ene hånd og min far i den anden og trykkede os til sig. Hun sagde til mig: »Vær en god dreng!«... Det var alt!... Min far og jeg græd. Hun var hans første og eneste kærlighed. Hun var *min* mor – og kunne vi andet end græde, når vi følte, at vi snart skulle miste hende – vidste, at hendes ømme og kærlige hjerte snart havde slået det sidste slag... Jeg hørte ikke hendes stemme mere... Men hendes sidste ord har lydt tusinde gange for mit øre. Jeg ville ønske, at jeg kunne kalde dem tilbage endnu engang. Ordene og de år, der ligger mellem hin aften og den aften, da jeg sad her i det fjerne Amerika...

Samme dag kort efter solnedgang klokken ni døde hun. Og da jeg om aftenen kom op på mit værelse og så til min rosenknop, så stod den fuldt udsprunget og duftede i glasset... Men min mor var død, og jeg græd bitterligt... Men det hører den alder til, at selv det hårdeste slag let forglemmes. Det er først senere i livet, at savnet vender tilbage med en utrolig styrke.

Den aften, da jeg sad i Hoboken, drog disse minder forbi i min sjæl, og jeg så langt tilbage i mit liv. Jeg tænkte på, hvor forunderlig menneskets skæbne er her på Jorden. Jeg drømte mig tilbage til den lørdag,

da jeg ved min trofaste fars side så dem sænke hende, der havde skænket mig livet, ned i den dybe grav på Assistens kirkegård. Det var, som om jeg igen hørte min fars stille og halvkvalte gråd, da præsten kastede de tre skovlfulde jord på hendes kiste. Jeg syntes, at jeg atter vandrede omkring i det gamle hus og ledte efter hende, der var sjælen bag alt. Jeg følte det, som om jeg var barn igen – men snart blev jeg revet bort fra denne drømmeagtige og lykkelige tilstand... Jeg var ikke barn længere. Jeg var ikke længere i mit fædreland. Jeg stod som en fremmed på en fjern strandbred, og jeg udbrød forgæves: »Kom tilbage, mit livs svundne ungdomsår!«

Men himlen var lige så klar denne aften som hin for tretten år siden. Og Karlsvognen glimtede endnu lige så smukt med sine syv stjerner, som på den aften, da min mor døde. Hvad der er over Jorden forandres ikke – det er blot, hvad der findes på Jorden, der er underkastet forandring!

Det var snart helt mørkt, men fuglene sang endnu i skoven. Og træerne stod som illuminerede af tusinde smålys på denne stille aften, mens myggene surrede

omkring mig og et frisk vindpust nu og da kølede den varme luft.

Mens jeg således sad i mine egne tanker, kom der en seks-syv mennesker op ad trappen. Det var skandinaver. De lo og sang om »soda-vatten och punch«, og jeg blev snart overbevist om, at de havde fået mere af det sidste end det første. Da de nærmede sig mit bord, rejste jeg mig og var snart omgivet af svenskere og danskere, som jeg kendte fra Det skandinaviske Selskab i New York. Jeg satte mig ned igen, hvorpå der blev bestilt Sherry Cobbler⁴³⁾ og Mint Julep⁴⁴⁾, og da vi var alene på altanen, genlød luften snart af danske og svenske sange. Kort efter sluttede yderligere to personer sig til selskabet.

Den ene af dem var en af mine norske ungdomsvenner, som jeg ikke havde set i flere år. Han var samme dag ankommet til New York fra Boston, hvor hans skib lå. I mit logi havde han fået at vide, at jeg var taget over floden til Hoboken.

Hvor meget var ikke hændt, siden vi to første gang mødte hinanden! Dengang havde han netop bestået sin søofficer-eksamen, og jeg havde gjort min første rejse ud i verden. Det var en bidende kold vinteraften, da vi så hinanden første gang på en poststation i nærheden af Larvik i Norge. Han skulle til Horten, jeg skulle vestpå. Vi var glade, muntre fyre uden sorger, med penge på lommen, og snart satte vi den lille poststation på den anden ende. Der kom flere rejsende. Den store familiepunch-bolle blev sat på bordet, og skønt armagnacen⁴⁵⁾ og sukkeret ikke var af den bedste

kvalitet, så smagte den varme toddy os dog fortræffeligt. Hjerterne åbner sig hurtigt i den alder, og bedst når man har fået et par glas. Vi var meget åbne over for hinanden, og det uden skrupler, fordi jeg tror, at ingen havde nogen hemmelighed at skjule. Vi talte om alt muligt. Om litteratur og teater, om fester og kvindfolk. Vi sang og deklamerede. Og da alle andre havde lagt sig, blev vi endnu en lang tid siddende ved bordet og skålede med hinanden. Ved det sidste glas blev vi dus, og vi gik lykkelige og tilfredse i seng, som om hele verden var vor. Senere mødtes vi igen og levede dør om dør i et langt og lykkeligt år, men derefter skiltes vore veje, og vi så ikke hinanden igen, før her på denne aften i Amerika.

Snart sagde vi farvel til det muntre selskab, og arm i arm gik vi gennem skoven ned til færgelejet. Vi opfriskede mange begivenheder fra de svundne år. Vi lo ofte, men det var, som om glæden ikke var så ren og dyb som tidligere. Årene havde blandet alvor i vort liv. Hvor kort det end synes, er et årti alligevel lang tid. Og hvor meget havde vi ikke begge to oplevet?

Min ven havde været på rejser næsten uafbrudt, sidst til Boston fra New Orleans. Selv om vi havde brevvekslet flittigt, så var der meget, vi ikke havde

fået fortalt. Og derfor skulle vi nu indhente det forsømte. Både på sejlturen og i Astor House, hvor min ven boede, havde vi tusinde spørgsmål til hinanden. Det siger sig selv, at vi også udvekslede synspunkter om det land, hvor vi nu begge boede, og som min ven allerede halvt om halvt betragtede som sit hjem.

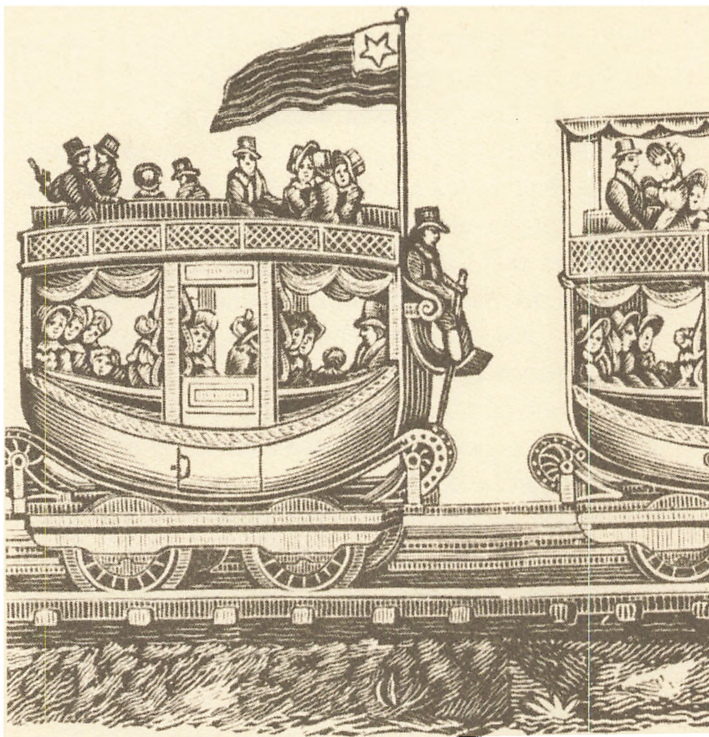
Som alle andre fremmede, der under et kort ophold i Amerika kun har set overfladen af landet, havde jeg meget at klage over. Mine forventninger var slet ikke gået i opfyldelse, og min vens begejstring over den nye verden syntes mig noget overdrevet. Jeg anede næppe den aften, at jeg snart skulle forandre mening. Jeg skulle ikke alene komme til at dele min vens beundring, men skulle på mange punkter blive mere begejstret end han. Han sagde blandt andet:

»Du har kun set en af byerne mod nord. Hvad ved du i det hele taget om landet og livet her? Bliv her i nogle år og rejs omkring og se med dine egne øjne, hvilke store resultater man kan opnå gennem frihed og foretagsomhed. Deltag i forretningslivet, og du vil se alle dine anstrengelser kronet med held. Og du vil ikke sige som nu, at du er blevet skuffet i dine forventninger om Amerika. Det gik i begyndelsen mig, som det er gået dig. Alting var nyt og fremmed. Jeg klagede over alt og syntes, at den amerikanske nation var et land fyldt med egoister. Men det varede ikke længe, før jeg kom på andre tanker. Og selv om jeg er meget stærkt bundet til Norge, så ville jeg være ked af det, hvis jeg skulle vende tilbage til Norden og leve der resten af mit liv. Der klæber en vis smålighed ved vort gamle hjem, som

man ikke møder her. En smålighed, som jeg ikke ville kunne udstå og som har været bestemmende for, at jeg har kåret De forenede Stater til mit fremtidige hjem. – Du ved, at jeg har taget min afsked fra den norske marine, og hvis jeg nogen sinde skulle vende tilbage, ville det blot være en kort visit... Du har jo ikke noget at tage dig til i øjeblikket. Rejs med mig ned til sydstaterne! Det skal ikke koste dig noget – og jeg er sikker på, at du, når vi kommer tilbage, vil erklære 'at det er din fri og urokkelige bestemmelse at ville blive borger i De forenede Stater'.«

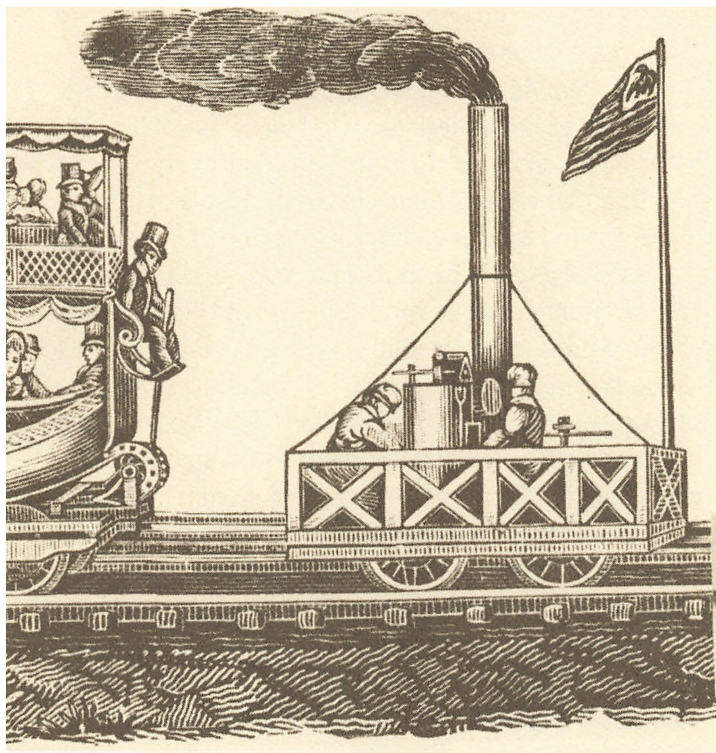
På grund af alle minderne og det uventede møde med min ven havde min sindsstemning og mit humør været meget bevæget hele aftenen. Jeg var opfyldt af halvdunkle anelser og nær ved at briste i gråd, uden rigtig at kunne forstå, hvorfor denne store svaghed var kommet til mit sind. Jeg var ikke syg, men den varme dag havde måske bragt mit blod i en stærkere bevægelse end sædvanlig. Og det var ikke uden en vis bitterhed, at jeg svarede min ven:

»Du kan rose Amerika, så meget du lyster. Det bliver aldrig *mit* land. Omstændighederne tvang mig til at forlade Europa. Men selv om alle mine højeste ønsker skulle gå i opfyldelse, så ville jeg alligevel bestandig længes hjem! Jeg trives ikke her. Ansigterne er for kolde... i enhver rynke i enhver fold i deres ansigter synes jeg at se et eller andet talord. Hele deres personlighed er *aritmetik*. Man kan ikke møde to mennesker på gaden uden at de snakker om dollars. I den senere tid har jeg fået mere respekt for penge, men jeg dyr-

ker dem ikke som en guddom... Nej, da hellere mit Norden! For der er hjertelighed og trofasthed. Og når alt kommer til alt, så opvejer disse to ting alle verdens formuer, jernbaner og elektriske telegrafer! Jeg forstår ikke, at du kan være så lykkelig her og så let har glemt dit gamle fædreland.«

»Du taler som alle andre, der kun har været her en kort tid,« svarede min ven. »Jeg er overbevist om, at du

De forenede Staters første jernbanetog blev bygget af Peter Cooper i 1830. Det var det berømte Tom Thumb, der her ses for fulde damp på sin jomfrurejse i 1831 mellem Albany og Schenectady.

har læst en hel masse vrisne forfatteres bøger om Amerika, før du kom hertil, og mens du har boet her. Og nu bedømmer du livet og folket på disse forfatteres

anskuelser, som du tror er ufejlbarlige og fuldkommen upartiske. Det er smukt af dig, at du holder på dit gamle hjem, som du er bundet til med stærke bånd. Men senere bliver det anderledes. Og hvis du bor her i længere tid, da vil du om få år give mig ret i min påstand om, at du vil ende med at blive amerikansk borger.«

»Aldrig i evighed!« udbrød jeg harmfuldt. Men min kloge ven lagde sin hånd på min arm og sagde, mens han så på mig med et venligt blik: »Klokken er snart elleve, og det er på tide, at vi skilles for i dag. Og jeg havde nær sagt, at jeg ønsker, at du altid må have de tanker, som du har udtrykt i aften. Og måske har jeg begået en synd ved at opholde dig så længe her. Der venter dig måske noget glædeligt på dit hotel.. Du har talt så meget om hjemmet i aften, og hjemmet har heller ikke glemt dig, tror jeg. Da jeg var inde på dit værelse, så jeg, at der lå et brev på dit bord. Det er kommet gennem konsulatet, og jeg tror, jeg kan kende skriften. Du må tilgive, at jeg ikke tidligere har nævnt dette. Men jeg ved, at du ingen ro ville have haft, og at der derfor ikke ville være blevet noget ud af vor samtale.«

Ved disse min vens ord gik der ligesom en dødelig angst gennem mit hjerte. Jeg kunne ikke tale, og kolde sveddråber trængte frem på min pande. Det var lige ved, at jeg faldt i afmagt, men det varede blot nogle sekunder. Snart fik jeg luft, trykkede min vens hånd og forlod hurtigt Astor House. Da jeg kom udenfor, følte jeg mig lettet, og begyndte nu at tænke over, hvad brevet kunne indeholde. Det var, som om stjernerne

Castle Garden i New York var i begyndelsen teater- og koncertsal. Senere blev det opsamlingssted og kontrolstation for alle indvandrere. Her blev man lægeundersøgt og fik sine papirer set igennem. («Det forjættede land, Castle Garden», malet af Charles F. Ulrich, 1884).

funklede dobbelt så smukt, siden jeg havde fået det glædelige budskab. Og en let kølig brise, der kom fra Atlanterhavet og forfriskede den lummervarme by, syntes at tilhviske mig tusinde venlige hilsener fra de nordlige lande hinsides det store hav.

Alle de minder, som jeg havde opfrisket i løbet af aftenen, passerede atter revy i min sjæl, men uden ve-

mod og skygger. De var lyse og venlige og friske. Min-
derne blandede sig med fremtidsdrømme, og et stort
farverigt billede, uden tårer og sorger, fødtes af denne
forening af fortid og fremtid. Jeg følte mig atter lykkel-
lig og taknemmelig.

Da jeg kom hjem og så det hvide brev med den elskede
skrift ligge på mit bord, følte jeg, hvad enhver bør føle,
der modtager et brev tusinde mile fra sit hjem – det *før-*
ste brev fra hende, der står ham nærmest på Jorden.

Jeg tændte lyset, åbnede brevet og læste, men da jeg
var færdig, faldt brevet ud af min hånd, og jeg kastede
mig på min seng... Min søn, mit eneste barn var død!...
Han sov ind på sin moders skød, og en ædel ven stod
ved hendes side og lukkede den lilles øjne.

...Atter tænkte jeg på den juliaften for tretten år si-
den i den gamle, grå gård i København. Der var en lig-
hed med den aften og den, jeg nu oplevede i New
York!...

...Det var de to sørgeligste sommeraftener i mit liv!
Fjorten dage senere gik jeg om bord med min ven, og
opholdt mig længe i de forskellige stater i Unionen.

...Fem år senere var jeg amerikansk statsborger...

NOTER

1. *Johan (John) Jacob Astor* (1763-1848).
2. *Washington Irving* (1783-1859). Amerikansk forfatter med internationalt ry.
3. *Lebanon*. Bjergkæde i staten Tennessee.
4. *Orangeri*. Væksthus til overvintring af orangetræer.
5. *Brysselertæppe*. Gulvtæppe, hvis luv består af uopskårne løkker af uld.
6. *Lucius Licinius Lucullus* (ca. 110-56 f.Kr.). Romersk feltherre og politiker. Kendt for sin rigdom og overdådige – lukulliske – måltider.
7. *Lacrimæ Christi* (latin): Kristi tårer. En italiensk vin.
8. »*Skitsebogen*«: »Spanish Sketch Book« (1829).
9. »*Alhambra*«: »The Alhambra« (1832).
10. *Henry Clay* (1777-1852).
11. *Whig-partiet*. Et politisk parti, der støttede den amerikanske uafhængighedskrig.
12. *William Hickling Prescott* (1796-1859).

13. *Lydia Howard Huntley Sigourney* (1791-1865).
14. *Henry Wadsworth Longfellow* (1807-82). Amerikansk digter.
15. *Heksameter*. Seksfodet, urimet vers uden strofeinddeling.
16. »*Frithiofs saga*«. Islandsk saga fra omkring 1300. Danner grundlaget for Esaias Tegnér's digtkreds »*Frithiofs saga*« (1825).
17. *Henrik Hertz* (1797-1870). Dansk forfatter.
18. *Maria Gowen Brooks* (ca. 1794-1845).
19. *Nathaniel Parker Willis* (1806-67).
20. *William Cullen Bryant* (1794-1878).
21. *Herman Melville* (1819-91). Amerikansk romanforfatter. Skrev den verdensberømte roman »*Moby Dick*« (1851).
22. *James Bayard Taylor* (1825-78).
23. *John Sutter*. Opr. Johann August Suter (1803-80). Født i Tyskland. Udvandrede fra Schweiz til Amerika 1834.
24. 1848. Politiske spændinger udløste flere blodige revolutioner i Europa i 1848-49. Det begyndte med februar-revolutionen i Frankrig, som siden bredte sig ud over Europa, og blandt andet førte til enevældens fald i Danmark i 1849.
25. *Samuel Colt* (1814-62). Opfandt i 1832 seksløberen, en tromle-revolver med seks skud. Patentet sikret i 1836.
26. *John Charles Frémont* (1813-90). Opdagelsesrejsende, soldat

og politiker. Kaldet »stifinderen« på grund af sine bestræbelser for at »åbne« det fjerne vesten.

27. *Zachary Taylor* (1784-1850). Helt i den mexicanske krig 1846-48. Præsident 1848-50.
28. *Lewis Cass* (1782-1866). Politiker, soldat og diplomat.
29. *Martin van Buren* (1782-1862). Præsident 1837-41.
30. *James Knox Polk* (1795-1849). Præsident 1844.
31. *Millard Fillmore* (1800-74). Præsident 1850-53.
32. *Kong Charles II* (1630-85). Konge 1660-85.
33. *James, hertugen af York* (1633-1701). Konge, James II, 1685-88.
34. *Frihedshue*. Am.: Liberty cap. En hue, der symboliserer friheden, som den gjorde det under den franske revolution.
35. *Dorisk*. En byggestil i græsk kunst, udviklet i slutningen af 7. århundrede f.Kr.
36. *Korintisk*. Græsk stilart fra 4. århundrede f.Kr. med en rigt udsmykket søjleform.
37. *Jonisk*. Græsk arkitekturstil, der i 7. og 6. århundrede f.Kr. nåede sit højdepunkt i landskabet Jonien på Lilleasiens vestkyst.
38. *Søjlemonolitter*. Søjler, udhugget af én stenblok.
39. *8th Street*. I modsætning til de fleste europæiske byer skærer New Yorks gader hinanden i rette vinkler. De nord-sydgående

gader kaldes Avenues – de tværgående gader Streets. Alle gader er nummererede. En undtagelse er gaderne i Manhattans sydlige del, den ældste. Her har gaderne person- eller stednavne uden noget system, ligesom den ældgamle Broadway, der fik lov til at følge sit gamle forløb, ca. 20 kilometer gennem Manhattan.

40. *Athenæum*. Græsk udtryk for højere undervisningsantalt – efter Athene, gudinde for kunst og videnskab. Ofte navn på læseklubber, museer, tidsskrifter og – som her – biblioteker.
41. *Christian IV* (1577-1648). Konge af Danmark og Norge 1588-1648.
42. *Peder Schumacher Griffenfeld* (1635-99). Dansk statsmand.
43. *Sherry Cobbler*. Drink bestående af sherry med frugtskiver, sukker og is.
44. *Mint Julep*. Drink bestående af Bourbon whiskey (am.) med sukker, is og friske krusemynteblade.
45. *Armagnac*. Druebrændevin fra det gamle sydfranske grevskab Armagnac.